

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

Бухгалтерський облік

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр
освітньо-професійної програми Облік і оподаткування
галузі знань D Бізнес, адміністрування та право
спеціальності
D1 Облік і оподаткування
денної форми навчання

Любешів 2026

УДК

М 33

До друку

Голова методичної ради ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ»

_____ Герасимик-Чернова Т.П.

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій коледжу

Бібліотекар _____

Затверджено методичною радою ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ»

протокол № _____ від «_____» _____ 2026 р.

Рекомендовано до видання на засіданні випускної циклової (методичної) комісія викладачів економічних дисциплін, обліку і оподаткування

протокол № _____ від «_____» _____ 2026 р.

Голова ВЦ (М) комісії _____ Колядюк В.М.,

Укладач: _____ Л.В.Матюк, викладач вищої категорії

Рецензент: _____

Відповідальний за випуск: _____ Матюк Л.В., викладач вищої категорії.

Бухгалтерський облік [Текст]: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр за спеціальністю D1 Облік і оподаткування денної форми навчання/уклад. Л.В.Матюк. – Любешів: ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ», 2026. – 82 с

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Бухгалтерський облік», призначено для здобувачів освіти денної форми навчання галузі знань D Бізнес, адміністрування та право спеціальності D1 «Облік і оподаткування» з метою організації проведення практичних занять, містить практичні завдання, тести, питання для самоперевірки знань до кожної теми та перелік рекомендованої літератури

©Матюк Л.В., 2026

Зміст

Тема 1. Предмет, об'єкти та принципи бухгалтерського обліку.....	4
Тести та завдання.	
Приклади розв'язування задач.	
Задачі для розв'язання.	
Запитання для самоперевірки.	
Тема 2. Бухгалтерський баланс як елемент методу бухгалтерського обліку...	16
Тести та завдання.	
Приклади розв'язування задач.	
Задачі для розв'язання.	
Запитання для самоперевірки.	
Тема 3. Рахунки та подвійний запис як елемент методу бухгалтерського обліку	22
Тести та завдання.	
Приклади розв'язування задач.	
Задачі для розв'язання.	
Запитання для самоперевірки.	
Тема 4. Документація як елемент методу бухгалтерського обліку.....	48
Тести та завдання.	
Задачі для розв'язання.	
Запитання для самоперевірки.	
Тема 5. Інвентаризація, оцінка і калькуляція як елемент методу бухгалтерського обліку.....	52
Тести та завдання.	
Задачі для розв'язання.	
Запитання для самоперевірки.	
Тема 6. Система бухгалтерського обліку на підприємстві.....	58
Задачі для розв'язання.	
Запитання для самоперевірки.	
Тема 7. Бухгалтерський облік основних господарських процесів.....	62
Приклади розв'язування задач.	
Запитання для самоперевірки.	
Список рекомендованої літератури.....	80

ТЕМА 1

ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТИ ТА ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо визначення предмета, об'єктів та принципів бухгалтерського обліку. Набуття практичних навичок групування господарських засобів підприємства за їх складом, розміщенням, використанням та джерелами утворення і цільовим призначенням.

Ключові поняття: господарські засоби, джерела утворення господарських засобів, господарський процес, облікові вимірники, необоротні активи, оборотні активи, витрати майбутніх періодів, власний капітал, забезпечення майбутніх витрат і платежів, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, доходи майбутніх періодів, принципи бухгалтерського обліку.

Предмет бухгалтерського обліку охоплює весь процес відтворення, тобто виробництво, розподіл, обіг і споживання, зокрема вивчення стану й використання коштів підприємства у процесі господарської діяльності. Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство має певне майно — *господарські засоби* (будівлі, споруди, матеріальні ресурси, устаткування), які утворюються за рахунок певних *джерел* (прибутку, позичених коштів, вкладень засновників).

Процес *виробництва* (створення) суспільного продукту здійснюється в межах виробничої сфери. У бухгалтерському обліку відображаються матеріальні, трудові та фінансові затрати на його виробництво.

Створений у процесі виробництва суспільний продукт підлягає *розподілу*. Одна його частина йде на відтворення предметів і засобів праці (основних), друга — на оплату праці робітників і службовців, створення загальнодержавних фондів споживання (пенсійного фонду та ін.).

Для забезпечення безперервності процесу виробництва створений суспільний продукт підлягає обміну (реалізації), у процесі якого виникають витрати, пов'язані з його транспортуванням, зберіганням та реалізацією.

Зі сфери товарного обігу він надходить у сферу *споживання*. *Виробниче споживання* — це використання частини суспільного продукту у вигляді засобів виробництва. *Невиробниче споживання* здійснюється у ланках невиробничої сфери (оборони, культури та ін.).

Отже, **предметом бухгалтерського обліку** є господарські засоби за їх складом і розміщенням, джерела утворення та їх цільове призначення, господарські процеси, що відображаються в результаті виробництва продукції, витрати й результати господарської діяльності підприємства.

Для управління діяльністю підприємства необхідно знати, які господарські засоби воно має, де вони розміщені і за рахунок яких джерел утворені.

Господарські засоби і кошти групують за двома ознаками:

- складом і розміщенням;
- джерелами формування і цільовим призначенням.

За складом і розміщенням господарські засоби та кошти поділяють на такі складові:

1) необоротні активи:

- нематеріальні активи;
- основні засоби;
- незавершені капітальні інвестиції;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- довгострокова дебіторська заборгованість;
- відстрочені податкові активи;
- інші.

2) оборотні активи:

- запаси;
- короткострокова дебіторська заборгованість;
- грошові кошти та їх еквіваленти;
- поточні фінансові інвестиції.

3) витрати майбутніх періодів.

Відокремлюють такі джерела формування господарських засобів і коштів:

1) власний капітал:

- статутний капітал;
- пайовий капітал;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток;
- неоплачений капітал;
- вилучений капітал.

2) забезпечення наступних витрат і платежів:

- персоналу;
- інше забезпечення цільового фінансування.

3) довгострокові зобов'язання:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання.

4) поточні зобов'язання:

- короткострокові кредити банків;
- поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;
- видані векселі;
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
- поточні зобов'язання за розрахунками.

5) доходи майбутніх періодів.

У сукупності всі господарські засоби прийнято називати *активами*, а джерела

їх утворення — *пасивами*. Оскільки кожен вид засобів має відповідне джерело формування, то активи і пасиви у грошовому вираженні завжди є рівними.

Активи і пасиви не є постійними величинами, у процесі господарської діяльності в їх складі і розмірах відбуваються зміни, які зумовлені здійснюваними господарськими операціями. Сукупність однорідних господарських операцій складають відповідний господарський процес.

Основна діяльність виробничого підприємства представлена трьома господарськими процесами — постачання, виробництво і реалізація. Бухгалтерський облік покликаний враховувати і контролювати господарські операції, які здійснюються в цих процесах з метою правильного обчислення собівартості і фінансових результатів діяльності підприємства.

Таким чином, бухгалтерський облік вивчає стан і використання активів та пасивів підприємства у процесі його господарської діяльності. Отже, об'єктами предмета бухгалтерського обліку є активи, пасиви і господарські процеси.

ТЕСТИ ТА ЗАВДАННЯ

Тестові завдання

1. Які вимірники застосовуються в бухгалтерському обліку?

- а) фактичні, матеріальні;*
- б) нормативні, активні;*
- в) планові, розрахункові;*
- г) натуральні, грошові.*

2. До оборотних активів відносять:

- а) основні засоби;*
- б) грошові кошти;*
- в) фонди;*
- г) кредитори.*

3. До зобов'язань підприємства відносять:

- а) нерозподілений прибуток;*
- б) дебіторську заборгованість;*
- в) кредити банку;*
- г) знос основних засобів.*

4. Основні засоби — це:

- а) оборотні активи підприємства;*
- б) засоби, термін експлуатації яких більше 12 місяців або операційного циклу, якщо він триває більше одного року;*
- в) засоби, термін експлуатації яких менше 12 місяців або операційного циклу;*
- г) засоби, термін експлуатації яких перевищує 12 місяців з дати балансу.*

5. Яка із наведених статей не є активом:

- a) будівлі;
- б) кредитори;
- в) залишок готівки в касі;
- г) дебітори.

6. До виробничих запасів підприємства відносять:

- a) основні засоби;
- б) паливо;
- в) товари;
- г) капітальні вкладення.

7. Основні засоби відносяться до:

- a) необоротних активів;
- б) зобов'язань;
- в) оборотних активів;
- г) капітал.

8. До зобов'язань підприємства відносять:

- a) кредитори;
- б) статутний капітал;
- в) дебітори;
- г) фінансові інвестиції.

9. Який із названих об'єктів не належить до власного капіталу:

- a) резервний капітал;
- б) статутний капітал;
- в) кредиторська заборгованість, забезпечена власним векселем;
- г) нерозподілений прибуток.

10. До оборотних активів відносять:

- a) розрахунки з оплати праці;
- б) нематеріальні активи;
- в) резервний капітал;
- г) поточні фінансові інвестиції.

11. Розрахунки по авансах одержаних — це:

- a) розрахунки з кредиторами;
- б) необоротні активи;
- в) нематеріальні активи;
- г) розрахунки з дебіторам.

12. Незавершене виробництво — це:

- а) предмети праці, що знаходяться на загальнозаводських складах;*
- б) сировина і матеріали;*
- в) оборотні активи сфери обігу;*
- г) предмети праці, які знаходяться в обробці на робочих місця.*

13. Поточна дебіторська заборгованість відноситься до:

- а) зобов'язань;*
- б) необоротних активів;*
- в) оборотних активів;*
- г) власного капітал.*

14. Яке із тверджень є неправильним:

- а) активи — це ресурси, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому;*
- б) активи — це ресурси, що контролюються;*
- в) активи — це ресурси підприємства, які є результатом минулих подій;*
- г) активи — це ресурси, прийняті підприємством на відповідальне зберігання в результаті минулих подій.*

15. Принцип обачності передбачає застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігти:

- а) завищенню оцінки зобов'язань та витрат і заниженню оцінки активів та доходів підприємства;*
- б) заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;*
- в) завищенню оцінки зобов'язань та доходів і заниженню оцінки активів і витрат підприємств.*

16. Операційний цикл — це:

- а) проміжок часу між придбанням запасів та реалізацією виробленої із них продукції або товарів і послуг;*
- б) проміжок часу між відвантаженням та оплатою реалізованої продукції або товарів і послуг;*
- в) проміжок часу між придбанням запасів та отриманням коштів від реалізації виробленої із них продукції або товарів і послуг;*
- г) проміжок часу між завершенням виробництва (придбанням) та реалізацією продукції (товарів, послуг).*

17. Вкажіть, за яким принципом первинна вартість товарів включає: суму, сплачену постачальникам, вартість транспортних витрат по завезенню товарів, інших витрат, пов'язаних з придбанням товарів:

- а) історичної собівартості;
- б) повноти;
- в) превалювання сутності над формою;
- г) автономності.

18. Вкажіть, за яким принципом заборгованість товариства з обмеженою відповідальністю не може бути погашена за рахунок власних коштів засновників:

- а) нарахування та відповідності доходів і витрат;
- б) автономності;
- в) превалювання сутності над формою;
- г) історичної собівартості.

19. У валюту балансу основні засоби включаються за:

- а) залишковою вартістю;
- б) первісною вартістю;
- в) справедливою вартістю;
- г) вартістю в залежності від часу придбання.

20. Якою є величина власного капіталу фірми, якщо вартість:

будівель — 20000 грн; каса — 3000 грн; розрахунки з кредиторами — 7000 грн;

- а) 29 000 грн;
- б) 13 000 грн;
- в) 16 000 грн;
- г) 11 000 грн.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ТЕСТИ

№ тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
№відповіді	г	б	в	б	б	б	а	а	в	г
№ тесту	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
№відповіді	а	г	в	а	в		а		а	в

ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Задача П.1.1

З метою засвоєння облікової термінології знайти відповідне значення для кожного із наведених термінів в табл. 1.1.

№	Термін	Визначення
---	--------	------------

з/ п		
1	Господарський облік	Система вивчення і контролю масових соціально-економічних явищ і процесів суспільного життя
2	Оперативний облік	Процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання і передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень
3	Статистичний облік	Система обробки і підготовки інформації для планування, контролю і прийняття рішень на різних рівнях управління підприємством
4	Фінансовий (бухгалтерський) облік	Процес спостереження, збирання, оцінки, класифікації, обробки і передачі інформації про фактичний стан діяльності економічного суб'єкта
5	Внутрішнього господарський (управлінський облік)	Система поточного спостереження і контролю за окремими господарськими операціями в ході їх безпосереднього здійснення
6	Мета бухгалтерського обліку	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань, витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
7	Активи	Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілює у собі економічні вигоди
8	Власний капітал	Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, зумовить економічні вигоди в майбутньому
9	Зобов'язання	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
10	Господарська операція	Фундаментальна облікова модель
11	$A = BK + Z$	Подія, яка викликає зміни у структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства
12	Автономність	Постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики
13	Обачність	Оцінка активів і зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи із припущення, що його діяльність триватиме далі
14	Послідовність	Кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від його власників, у зв'язку з чим особисте майно і зобов'язання власників не повинно відобразитися у

		фінансовій звітності підприємства
15	Безперервність	Метою є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності і про рух грошових коштів підприємства

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ П.1.1

№ з/п терміну	1	2	3	4	5	6	7	8
№ відповіді	4	5	1	2	3	15	8	9
№ з/п терміну	9	10	11	12	13	14	15	
№ відповіді	7	11	10	14	6	12	13	

Задача П.1.2

Згрупувати наведені в табл. 1.2 засоби консервного заводу за їх складом, розміщенням та використанням станом на 31 грудня 20-- р.

Таблиця 1.2

ГОСПОДАРСЬКІ ЗАСОБИ КОНСЕРВНОГО ЗАВОДУ

Господарські засоби	Сума, грн.
Робочі та силові машини	942100
Готівка в касі	400
Залишок коштів на рахунку в банку	37656
Консервовані огірки в банках	32640
Заборгованість експедитора по підзвітних сумах	25
Консервований зелений горошок в банках	24420
Будівля консервного цеху	174500
Огірки для консервування в консервному цеху	5600
Зелений горошок	13940
Заборгованість головного бухгалтера по підзвітних сумах	29
Огірки свіжі	8720
Будівля складу №1	110000
Консервовані помідори в банках	28070

Помідори свіжі	6570
Зелений горошок в консервному цеху	6000
Поварена сіль	530
Будівля адміністративного корпусу	125600
Заборгованість покупців за продукцію	20000
Помідори для консервування в консервному цеху	6100
Купівля складу №2	452000
Разом	1994900

Порядок розв'язання задачі П.1.2

1. Накреслити таблицю 1.3.
2. Записати в таблицю 1.3 у розрізі класифікаційних груп суми господарських засобів.
3. Підрахувати підсумок по кожній класифікаційній групі та в цілому. Складаємо таблицю 1.3 групування господарських засобів:

Таблиця 1.3

ГРУПУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗАСОБІВ КОНСЕРВНОГО ЗАВОДУ НА 31 ГРУДНЯ 20 р.

Необоротні активи-ви (основні засоби)	Запаси матеріалів	Виробництво	Готова продукція	Грошові кошти в касі	Грошові кошти на рахунках в банку	Засоби в розрахунках	
						з підзвітними особами	з іншими особами та підприємствами
942100	13940	5600	32640	400	37656	25	20000
174500	8720	6000	24420			29	
110000	6570	6100	28070				
125600	530						
452000							

1804200	29760	17700	85130	400	37656	54	20000
---------	-------	-------	-------	-----	-------	----	-------

Всього: (грн.) 1994900

Задача П. 1.3

Згрупувати в навчальній таблиці 1.5 засоби підприємства за джерелами їх утворення і цільовим призначенням станом на 31 грудня 20- р. Визначити розмір власного капіталу та суму зобов'язань підприємства.

Таблиця 1.4

ДЖЕРЕЛА ГОСПОДАРСЬКИХ ЗАСОБІВ СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ Р.

Джерела господарських засобів	Сума, грн.
Статутний капітал	900 000
Заборгованість підприємству «Світанок» за сировину	14 620
Заборгованість робітникам виробничих цехів за заробітною платою	160 160
Заборгованість банку «Хрещатик» за кредит на тимчасові потреби	525 000
Заборгованість ТОВ «Райдуга» за сировину	97 070
Заборгованість адміністрації за заробітною платою	61 870
Заборгованість Енергозбуту за електроенергію	8200
Заборгованість КСП «Колос» за матеріали	22 280
Заборгованість працівникам збуту за заробітною платою	95 000
Резервний капітал	91 800
Прибуток звітного року	18 900
Разом	1 994 900

Порядок розв'язання задачі П.1.3

1. Накреслити таблицю 1.5.
2. Записати в таблицю 1.5 у розрізі класифікаційних груп сум рвані дані видів джерел утворення засобів.
3. Підрахувати підсумок по кожній класифікаційній групі та вцілому.

Складаємо таблицю 1.5.

Таблиця 1.5

**ГРУПУВАННЯ ДЖЕРЕЛ УТВОРЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗАСОБІВ
КОНСЕРВНОГО ЗАВОДУ НА 31 ГРУДНЯ р., грн.**

Статутний капітал	Резервний капітал	Кредити банку	Заборгованість постачальникам	Заборгованість з оплати праці	Прибуток
900 000	91 800	525 000	14 620	160 160	18 900
			97 070	95000	
			61 870		
			8200		
			22 280		
900 000	91 800	525 000	204 040	255 160	18 900

Всього: 1 994 900 (грн)

4. Визначити розмір власного капіталу та суму зобов'язань підприємства. Розмір власного капіталу та суму зобов'язань підприємства визначаємо, виходячи із фундаментальної облікової моделі (основного бухгалтерського рівняння):

$$A = BK + Z.$$

Активи консервного заводу = 1 994 900

Власний капітал консервного заводу = 1 010 700 (90 000 + 91 800 + 18 900).

Виходячи із основного бухгалтерського рівняння: $Z = A - BK$.

Тому сума зобов'язань підприємства (З) = 984 200 (1 994 900 - 1 010 700)

Власний капітал = 1 010 700 Зобов'язання підприємства = 984 200

ЗАДАЧІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧ 1.1, 1.2

Об'єкти групування	Задача 1.1		Задача 1.2	
	ТОВ «Інструмент»		ТОВ «Дари ланів»	
	I варіант	II варіант	I варіант	II варіант
Господарські засоби	648 000	2 399 000	2 337 220	2 309 860
Джерела утворення засобів	648 000	2 399 000	2 337 220	2 309 860

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧ 1.3, 1.4

Об'єкти групування	Задача 1.3		Задача 1.4	
	ТОВ«Чобіток»		ТОВ«Ятрань»	
	I варіант	II варіант	I варіант	II варіант
Господарські засоби	1 570 000	1 680 000	1 370 000	1 500 000
Джерела утворення засобів	1 570 000	1 680 000	1 370 000, в т.ч. статутний капітал 790 000	1 500 000 в т.ч. статутний капітал 910 420

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. У чому полягає сутність господарського обліку?
2. Які види господарського обліку здійснюються на підприємствах?
3. Що являє собою оперативний облік? Його мета, об'єкти та способи отримання інформації.
4. Що таке статистичний облік? Його роль у суспільному житті.
5. Загальне поняття бухгалтерського обліку.
6. Що являє собою фінансовий (бухгалтерський) облік?
7. Що являє собою внутрішньогосподарський (управлінський) облік?
8. Розкрийте зміст поняття «податковий облік». У чому полягає його мета та необхідність?
9. Сформулюйте завдання бухгалтерського обліку та вимоги до його ведення.
10. Охарактеризуйте сутність інформаційної контрольної та аналітичної функцій бухгалтерського обліку.
11. Хто є користувачем облікової інформації?
12. Хто здійснює загальне методологічне керівництво бухгалтерським обліком в Україні?
13. Що таке активи підприємства?
14. Що таке зобов'язання підприємства?
15. Що таке власний капітал підприємства?
16. На яких принципах ґрунтується бухгалтерський облік в Україні?
17. Яка структура нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні?

ТЕМА 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Мета заняття: засвоєння поняття методу бухгалтерського обліку та характеристика його складових. Визначення поняття «баланс». Походження балансової рівності. Зміст і структура балансу: поняття активу, пасиву, розділів і статей балансу. Типи змін в бухгалтерському балансі під впливом господарських операцій. Набуття навичок складання бухгалтерського балансу.

Ключові поняття: метод бухгалтерського обліку, оцінка, калькуляція, документування, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, баланс, валюта балансу, актив, пасив, розділ, стаття, балансове узагальнення, бухгалтерська звітність.

Метод бухгалтерського обліку — це сукупність способів і прийомів, за допомогою яких господарська діяльність підприємства відображається в обліку.

Бухгалтерський баланс — спосіб узагальненого відображення в грошовій оцінці стану господарських засобів, власного капіталу і зобов'язань на певну дату для внутрішніх і зовнішніх користувачів з метою прийняття ними управлінських та інвестиційних рішень.

Бухгалтерський баланс має дві частини: **актив (А) і пасив (П)**. В активі балансу відображаються господарські засоби (майно) підприємства, у пасиві — джерела утворення господарських засобів і хто володіє майном. У результаті можна сформулювати основне балансове рівняння:

Активи (А) = Зобов'язання (З) + Власний капітал (ВК), тобто $A = Z + BK$

Із цього рівняння випливає:

$$BK = A - Z$$

Кожний окремий вид господарських засобів або джерел їх утворення в балансі називається статтею.

Статті балансу об'єднані в групи і розділи. В активі балансу передбачено три розділи: **1. Необоротні активи.**

2. Оборотні активи.

3. Витрати майбутніх періодів.

Активи в балансі розміщені в порядку підвищення їх ліквідності. Ліквідність статей балансу — це їх здатність перетворення в грошові кошти без втрати вартості.

Саме тому в активі спочатку розміщені менш ліквідні статті (нематеріальні активи, основні засоби і т.ін.), а в кінці — більш ліквідні (грошові кошти).

У пасиві балансу виділено п'ять розділів:

1. Власний капітал.

2. Забезпечення майбутніх витрат і платежів.

3. Довгострокові зобов'язання.

4. Поточні зобов'язання.

5. Доходи майбутніх періодів.

Підсумки за балансовими статтями активу або пасиву називаються валютою балансу.

Обов'язковою умовою балансу є рівність підсумків активу і пасиву, що обумовлене принципом подвійного відображення господарських операцій.

Господарські операції підприємства зумовлюють зміни в статтях активу і пасиву балансу (балансові зміни). Вони можуть бути чотирьох типів:

I тип змін — А плюс (+); А мінус (-)

(з рахунку в банку надійшла готівка в касу — валюта балансу не змінилась)

II тип змін — П плюс (+); П мінус (-)

(за рахунок прибутку збільшено резервний капітал — валюта балансу не змінилась)

III тип змін — А плюс (+); П плюс (+)

(надійшли матеріали від постачальників — валюта балансу збільшилась на ту ж саму суму)

IV тип змін — А мінус (-); П мінус (-)

(видано заробітну плату з каси працівникам — валюта балансу зменшилась на ту ж саму суму).

ТЕСТИ ТА ЗАВДАННЯ

Тестові завдання

1. Бухгалтерський баланс характеризує:

- а) фінансовий стан підприємства;
- б) результати господарської діяльності підприємства за період;
- в) зміни фінансового стану підприємства за звітний період;
- г) вартісну оцінку засобів підприємства на певну дату.

2. Розмір власного капіталу відображають:

- а) у першому розділі активу балансу;
- б) у першому розділі пасиву балансу;
- в) у другому розділі пасиву балансу;
- г) у першій статті пасиву балансу.

3. В активі балансу згруповано:

- а) ресурси;
- б) джерела формування ресурсів;
- в) господарські процеси;
- г) господарські операції.

4. У пасиві балансу згруповані:

- а) ресурси;
- б) джерела формування ресурсів;
- в) результати господарської діяльності;
- г) витрати підприємства.

5. В активі балансу відображаються:

- а) заборгованість покупців за продукцію;
- б) заборгованість постачальникам за товари та послуги;
- в) статутний капітал;
- г) доходи майбутніх періодів.

6. Операції першого типу балансових змін пов'язані з:

- а) перегрупуванням ресурсів;
- б) перегрупуванням джерел формування ресурсів;
- в) збільшенням ресурсів;
- г) вибуттям ресурсів.

7. Операції другого типу балансових змін пов'язані з:

- а) перегрупуванням ресурсів;
- б) перегрупуванням джерел формування ресурсів;
- в) збільшенням ресурсів;
- г) вибуттям ресурсів.

8. Операції третього типу балансових змін пов'язані з:

- а) перегрупуванням ресурсів;
- б) перегрупуванням джерел формування ресурсів;
- в) збільшенням ресурсів та джерел формування ресурсів;
- г) вибуття ресурсів та зменшенням джерел формування ресурсів.

9. Операції четвертого типу балансових змін пов'язані з:

- а) перегрупуванням ресурсів;
- б) перегрупуванням джерел формування ресурсів;
- в) збільшенням ресурсів та джерел формування ресурсів;
- г) вибуттям ресурсів та зменшенням джерел формування ресурсів.

10. Яке із тверджень є неправильним:

- а) зобов'язання + активи = капітал;
- б) активи + капітал = зобов'язання;
- в) активи – зобов'язання = капітал;
- г) зобов'язання + капітал = активи.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ТЕСТИ

№ тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
№ відповіді	а	б	а	б	а	а	б	в	г	а

ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Задача П. 2.1

Для засвоєння облікової термінології знайти у табл. 2.1 відповідне значення для кожного з наведених термінів.

Таблиця 2.1

№ з/п	Термін	Визначення
1	Господарська операція	Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал
2	Бухгалтерський баланс	Елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, встановленим П(С)БО
3	Стаття балансу	Подія, яка викликає зміни у структурі активів, зобов'язань та власному капіталі

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ П.2.1

№ з/п терміну	1	2	3
№ відповіді	3	1	2

Задача П.2.2

Скласти за даними рішень задач П.1.2 і П.1.3 баланс консервного заводу.

Порядок розв'язання задачі П. 2. 2

1. Накреслити навчальний баланс (табл. 2.2).
2. Записати підсумкові дані кожної класифікаційної групи (див. табл. 1.3 та 1.5) відповідно в актив і пасив балансу.
3. Підрахувати підсумок в активі та пасиві балансу (вони повинні бути рівні).

**БАЛАНС КОНСЕРВНОГО ЗАВОДУ НА
31 ГРУДНЯр.**

Актив		Пасив	
Господарські засоби	2	Джерела утворення господарських засобів	2
Основні засоби	1 804 200	Статутний капітал	900,000
Запаси матеріалів	29 760	Резервний капітал	91 800
Виробництво	17 700	Прибуток	18 900
Готова продукція	85 130	Кредити банків	525 000
Грошові кошти в касі	400	Заборгованість постачальникам	204 040
Грошові кошти на рахунках в банку	37 656	Заборгованість оплати праці	з 255 160
Засоби розрахунках	в 20 054		
Разом	1 994 900	Разом	1 994 900

ЗАДАЧІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 2.1

Скласти баланси за складеними групувальними таблицями в задачах 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, за варіантами:

- ТОВ «Інструмент» на 31 січня 20__р.;
- ТОВ «Дари ланів» на 31 березня 20__р.;
- підприємства «Чобіток» на 30 квітня 20__р.;
- виробничого підприємства «Ятрань» на 31 травня 20__р.

Для перевірки правильності виконаних завдань скористайтесь наведеними відповідями в табл. 2.3.

№ з/п	Назва підприємства	Валюта балансу	
		Варіант I	Варіант II
1	ТОВ «Інструмент»	630 000	2 387 000
2	ТОВ «Дари ланів»	2 321 220	2 299 860
3	Підприємство «Чобіток»	1 600 000	1 680 000
4	Виробниче підприємство «Ятрань»	1 370 000	1 500 000

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що є предметом бухгалтерського обліку? Які його складові?
2. Дайте визначення поняття активів підприємства.
3. Що є критерієм віднесення активу до групи необоротних або оборотних?
4. Які об'єкти включаються в матеріальні необоротні активи і за якими ознаками розрізняють основні засоби і нематеріальні активи?
5. Дайте визначення поняття первісної, амортизованої, ліквідаційної та залишкової вартості.
6. Чим відрізняються поняття «капітальні інвестиції» і «фінансові інвестиції»?
7. Дайте визначення понять «дебітори», «короткострокова і довгострокова дебіторська заборгованість».
8. Якими групами представлені оборотні активи і чим принципово вони відрізняються від необоротних активів?
9. Які активи включаються у виробничі запаси?
10. Охарактеризуйте види поточної дебіторської заборгованості.
11. Що таке сумнівна і безнадійна дебіторська заборгованість?
12. Який склад іншої поточної дебіторської заборгованості?
13. Назвіть об'єкти обліку грошових коштів та їх еквівалентів.
14. Охарактеризуйте витрати майбутніх періодів. У який спосіб їх відносять на фінансові результати діяльності підприємства?
15. Дайте визначення і охарактеризуйте складові частини власного капіталу підприємства.
16. Дайте визначення понять «доходи», «витрати» і «прибуток» підприємства.
17. Що слід розуміти під нерозподіленим прибутком?
18. Дайте визначення довгострокових і поточних зобов'язань. Наведіть приклади цих зобов'язань.
19. Охарактеризуйте доходи майбутніх періодів. Яким чином їх відносять на фінансові результати діяльності підприємства?
20. Дайте визначення поняття «господарський процес». Стисло охарактеризуйте процес придбання, виробництва та реалізації.
21. Що таке метод бухгалтерського обліку?
22. Назвіть елементи методу бухгалтерського обліку.
23. Дайте визначення кожного елементу методу бухгалтерського обліку.
24. Дайте визначення балансу як елемента методу бухгалтерського обліку і як форми фінансової звітності.
25. Що є метою складання бухгалтерського балансу?
26. Як згруповані активи і пасиви в бухгалтерському балансі?
27. Що називається статтею балансу?
28. Чим пояснюється рівність активу і пасиву балансу?
29. Які види балансу розрізняють залежно від терміну складання?
30. Які існують види балансу залежно від обсягу інформації?
31. Що характеризують статті активу балансу?

32. Назвіть розділи і статті активу балансу.
33. Що характеризують статті пасиву балансу?
34. Назвіть розділи і статті пасиву балансу.
35. Який вплив на баланс мають господарські операції?
36. У чому полягає сутність типів балансових змін?

ТЕМА 3

РАХУНКИ ТА ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС ЯК ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Мета заняття: Засвоєння поняття бухгалтерських рахунків: поняття активних, пасивних, активно-пасивних рахунків. Закріплення подвійного запису операцій на рахунках, кореспонденції рахунків. Набуття навичок визначення оборотів і кінцевого залишку (сальдо) на рахунку. Рахунки синтетичного і аналітичного обліку, їх взаємозв'язок. Узагальнення даних поточного обліку. Зміст та призначення оборотних відомостей. Зв'язок між рахунками і балансом.

Ключові поняття: рахунок бухгалтерського обліку, дебет, кредит, активний рахунок, пасивний рахунок, дебетовий оборот, кредитовий оборот, сальдо, кореспонденція рахунків, бухгалтерське проведення, синтетичний рахунок, субрахунок, аналітичний рахунок, оборотна відомість, оборотний баланс.

Рахунки бухгалтерського обліку — це спосіб економічного групування господарських засобів та джерел їх утворення в поточному обліку. За формою бухгалтерський рахунок — це таблиця, в якій відображають господарські операції. Ліву її частину називають **д е б е т** (лат. *Debet* — він винен), праву — **к р е д и т** (лат. *Credit* — він вірить).

Рахунки відкривають на основі статей балансу, тому рахунки бувають **активні** (відображають рух господарських засобів — активів) і **пасивні** (відображають зміни у складі джерел утворення засобів — пасивів). Кожний рахунок має назву відповідно до статті балансу і може мати початковий і кінцевий залишок, який називається **с а л ь д о**.

БУДОВА РАХУНКІВ

Д	Активний рахунок	К	К	Пасивний рахунок	К
С-до початкове	зменшення (-)			зменшення (-)	С-до початкове
збільшення (+)					збільшення (+)
Оборот	Оборот		Оборот	Оборот	
С-до кінцеве					С-до кінцеве

Оборотом називається сума записів по господарських операціях без початкового залишку.

С-до кінцеве активного рахунка дебетове.

С до на початок дебетове + оборот по дебету - оборот по кредиту.

С-до кінцеве пасивного рахунка кредитове = С-до на початок кредитове + оборот по кредиту - оборот по дебету.

Всі операції на бухгалтерських рахунках записуються способом подвійного запису.

Подвійний запис — це спосіб відображення господарських операцій на рахунках, який полягає в тому, що сума по господарській операції записується по дебету одного і кредиту іншого рахунка.

Взаємозв'язок між дебетом і кредитом рахунків по господарській операції називається *кореспонденцією рахунків (бухгалтерським проведенням)*. Кореспонденція рахунків буває *проста* (запис господарської операції на двох рахунках) і *складна* (запис більше ніж на двох рахунках).

Правила складання бухгалтерських записів:

1. Визначити об'єкти обліку, на яких відбулися зміни під впливом господарської операції.

2. Вибрати відповідні їм бухгалтерські рахунки, визначити їх структуру щодо балансу (активний, пасивний).

3. Відобразити на рахунках операцію методом подвійного запису.

Бухгалтерські рахунки для обліку стану активів, капіталу, зобов'язань і господарських процесів залежно від деталізації інформації поділяються на **синтетичні** (рахунки першого порядку), **субрахунки** (рахунки другого порядку) і **аналітичні** (рахунки третього порядку).

Синтетичні рахунки містять дані про стан господарських коштів, джерел і процесів в узагальненому вираженні («Товари»).

Субрахунки — перший ступінь деталізації синтетичних рахунків («Товари на складі», «Товари в торгівлі», «Товари на комісії», «Тара під товарами», «Торгова націнка», «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»).

Аналітичні рахунки відображають облік окремих найменувань засобів, джерел їх утворення і процесів (пальто, куртки, костюми і т.ін.).

Для перевірки записів в синтетичних і аналітичних рахунках складаються **оборотні відомості**.

Усі бухгалтерські рахунки для зручності використання об'єднані в єдиний документ — **План рахунків**.

План рахунків — це економічно обґрунтований систематизований перелік рахунків, необхідних для поточного обліку господарської діяльності підприємств і організацій. План рахунків об'єднує однорідні за економічним змістом рахунки в розділи (класи), яких налічується 10:

1—9 класи — балансові рахунки, 0 клас — позабалансові.

ТЕСТИ ТА ЗАВДАННЯ

Тестові завдання

1. Рахунок — це спосіб:

- а) групування активів, зобов'язань та власного капіталу;
- б) поточного обліку та контролю за ресурсами, джерелами їх формування та господарськими процесами;
- в) поточного обліку та контролю за ресурсами;
- г) групування і поточного обліку ресурсів.

2. Вперше необхідність подвійного запису на рахунках була обґрунтована:

- а) Гюглі;
- б) Шером;
- в) Котрул'ї;
- г) Л. Пачол.

3. Подвійний запис забезпечує взаємозв'язок між:

- а) субрахунками і аналітичними рахунками;
- б) синтетичними рахунками і балансом;
- в) рахунками;
- г) аналітичними рахунками і балансом.

4. Простий запис застосовується в бухгалтерському обліку:

- а) на сільськогосподарських підприємствах;
- б) у промисловості;
- в) на біржах;
- г) у позабалансовому обліку.

5. Сальдо кінцеве по активному рахунку дорівнює нулю, якщо:

- а) протягом місяця за рахунком не було руху ресурсів;
- б) оборот за дебетом дорівнює обороту за кредитом;
- в) сальдо початкове плюс оборот за дебетом дорівнює обороту за кредитом;
- г) сальдо початкове плюс оборот за дебетом менше обороту за кредитом.

6. Сальдо кінцеве по пасивному рахунку дорівнює нулю, якщо:

- а) протягом місяця за рахунком не було руху джерел формування ресурсів;
- б) оборот за дебетом дорівнює обороту за кредитом;
- в) сальдо початкове плюс оборот за кредитом дорівнює обороту за дебетом;
- г) сальдо початкове плюс оборот за кредитом менше обороту за дебетом.

7. Субрахунок — це:

- а) спосіб групування даних аналітичних рахунків;
- б) рахунок аналітичного обліку;
- в) забалансовий рахунок;
- г) спосіб записів господарських операцій.

8. Оборотна відомість по рахунках синтетичного обліку призначена для перевірки:

- а) правильності кореспонденції рахунків;
- б) повноти аналітичного обліку;
- в) повноти синтетичного обліку;
- г) правильності підрахунків підсумків по рахунках.

9. Підсумки оборотного балансу повинні співпадати:

- а) ні, адже це балансовий звіт;
- б) ні, іноді з ряду обставин вони не співпадають;
- в) так, завжди;
- г) так, за винятком випадку, коли він складається наприкінці року.

10. Простою проводкою називають бухгалтерський запис, в якому одночасно кореспондують:

- а) один рахунок за дебетом і один за кредитом;
- б) два рахунки за дебетом і два за кредитом;
- в) один рахунок за дебетом і два за кредитом;
- г) один рахунок за кредитом і два за дебетом.

11. Складною проводкою називають бухгалтерський запис, в якому одночасно кореспондують:

- а) один рахунок за дебетом і один — за кредитом;
- б) два рахунки за дебетом і два за кредитом;
- в) один рахунок за дебетом і два — кредитом;
- г) запис на позабалансових рахунках.

12. Кореспонденція рахунків — це зв'язок між:

- а) дебетом одного і кредитом іншого рахунку;
- б) синтетичними та аналітичними рахунками;
- в) аналітичними рахунками і субрахунками;
- г) рахунками і балансом.

13. Позабалансові рахунки призначені для:

- а) обліку цінностей, які не належать підприємству;
- б) обліку орендованого майна;
- в) відображення подій та операцій, які в даний момент не впливають на баланс підприємства, а також для обліку цінностей, прийнятих на відповідальне

зберігання, переробку, комісію, в оренду ;

г) обліку особливо цінного майна.

14. План рахунків бухгалтерського обліку — це:

а) класифікатор загальної номенклатури синтетичних показників; бухгалтерського обліку;

б) перелік аналітичних рахунків, які використовуються в обліку;

в) сукупність синтетичних, аналітичних рахунків та субрахунків;

г) сукупність синтетичних та аналітичних рахунків.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ТЕСТИ

№ тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
№ відповіді	а	г	в	г	в	в	б	г	в	а	в	а	в	в

ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Задача П. 3. 1

З метою засвоєння облікової термінології знайти в табл.3.1 відповідне значення для кожного з наведених термінів.

Таблиця 3.1

№ з/п	Термін	Визначення
1	Подвійний запис	Систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, що використовуються для реєстрації господарських операцій
2	Аналітичний рахунок	Спосіб відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку
3	Синтетичний рахунок	Рахунки, які деталізують інформацію про об'єкти обліку
4	План рахунків	Узагальнює показники по економічно однорідних групах засобів, джерел їх утворення і господарських операцій в грошовому вимірнику

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ П.3.1

№ з/п терміну	1	2	3	4
№ відповіді	2	3	4	1

Задача П.3.2

Накреслити схеми рахунків Т-подібної форми, записати наведені суми залишків відповідно по дебету чи кредиту рахунка. Після цього скласти реєстраційний журнал господарських операцій (табл. 3.2), встановити кореспонденцію рахунків по кожній з них, користуючись Планом рахунків, підрахувати підсумок реєстраційного журналу.

Записати в схеми рахунків по операціях заводу «Вектор» суми залишків за даними балансу на 31 січня ___ р.:

Основні засоби	97 100
Виробничі запаси (матеріали)	42 280
Поточний рахунок в банку	26 120
Розрахунки з оплати праці	14 000
Статутний капітал	109 200
Фінансові результати (прибуток)	6000
Короткострокові кредити банку	16 800
Заборгованість бюджету за податками	15 000
Баланс	326 500

ГОСПОДАРСЬКІ ОПЕРАЦІЇ ЗАВОДУ «ВЕКТОР» ЗА ЛЮТИЙ Р., ГРН.

1	Одержано в касу з поточного рахунка	1800
2	Видана з каси заробітна плата працівникам	10 680
3	Видано з каси під звіт на господарські витрати	580
4	Списані витрати підзвітних сум на виробництво	520
5	Прийняті в касу залишки підзвітних сум	60
6	Внесено на поточний рахунок залишок грошей в касі	8200
7	Надійшли на склад від постачальників матеріали — 13 600, крім того ПДВ — 2720	16 320
8	Зараховано на поточний рахунок кредит банку	20 000
9	Відпущено на виробництво зі складу матеріали	16 000

10	Перераховано з поточного рахунку погашення заборгованості постачальникам за матеріали	15 000
11	Перераховано з поточного рахунка в погашення заборгованості банку по короткострокових кредитах	6000
Разом		95 160

Складаємо журнал операцій заводу «Вектор» за лютий ___ р.

Таблиця 3.2

**РЕЄСТРАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ
ЗАВОДУ «ВЕКТОР» ЗА ЛЮТИЙ Р.**

№ з/п	Зміст операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума	
		Дебет	Кредит	Часткова	Загальна
1	Одержано в касу з поточного рахунка	30	31		19400
2	Видано з каси заробітну плату	66	30		10680
3	Видано з каси під звіт на господарські витрати	37	30		580
4	Списані витрати підзвітних сум на виробництво	23	37		520
5	Прийняті в касу залишки підзвітних сум	30	37		60
6	Внесено на поточний рахунок залишок грошей в касі	31	30		8200
7	Надійшли на склад від постачальників матеріали, крім того ПДВ-2720	20 64	63 63		13600 2720
8	Зараховано на поточний рахунок	31	60		20000

	кредит банку				
9	Відпущено на виробництво зі складу матеріали	23	20		16000
10	Перераховано з поточного рахунка в погашення заборгованості постачальникам за матеріали	63	31		15000
11	Перераховано з поточного рахунка в погашення заборгованості банку по короткострокових кредитах	60	31		6000
	Разом		-		95160

Записати кореспонденцію на схеми рахунків. Знайти дебетові і кредитові обороти, визначити сальдо.

Примітка: При рознесенні операцій на рахунки, якщо вони відсутні (не було залишків на початок місяця), їх відкривають, вказуючи, що сальдо дорівнює нулю.

РАХУНКИ ЗАВОДУ «ВЕКТОР» ЗА ЛЮТИЙ Р.

10

20

д	Основні засоби	К	Д'	Виробничі запаси	К
С-до	97 100		С-до	42 280	
			7)	13 600	10) 16 000
Об. —	Об. —	Об.	Об.	13 600	Об. 16 000
С-до	97 100		С-до	39 880	

30 Каса

С-до	2) 10 680
1) 19 400	3) 580
5) 60	6) 8200
Об. 19460	Об. 19 460

С-до ---	

37

Розрахунки з різними
дебіторами

С-до	4) 520
3) 580	5) 60
Об. 580	Об. 580
С-до ---	

31

Д Рахунки в банках К

С-до 26	
120	
6) 8200	1) 19 400
	11) 15 000
9) 20	12) 6000
000	
Об. 28	Об. 40
200	400
С-до 13	
920	

23

Д Виробництво К

С-до	
4) 520	
10) 16	
000	
Об. 16	Об.
520	
С-до 16	
520	

Д	Статутний капітал	К	Д	Короткострокові позики	К
	С- 109 200			С-до 16	
	до			800	
		12)	6000	9)	20
				000	
Об.	—	Об.	—	Об.	20
			6000		000
	С- 109 200			С-до 30	
	до			800	

Таблиця 3.3

БАЛАНС ЗАВОДУ «ВЕКТОР» НА 28 ЛЮТОГО -Р.

Актив		Пасив	
Господарські засоби	∑	Джерела утворення господарських засобів	2
Основні засоби	97 100	Статутний капітал	109 200
Виробничі запаси	39 880	Прибуток	6000
Виробництво	16 520	Короткострокові позики	30 800
Грошові кошти	13 920	Заборгованість постачальникам	5820
		Заборгованість бюджету	12 280
		Заборгованість з оплати праці	3320
Разом	167 420	Разом	167 420

З а д а ч а П. 3. 3

Завдання:

1. Відкрити схеми синтетичних та аналітичних рахунків і записати в них початкові залишки.

2. Записати кожну операцію послідовно в реєстраційний журнал господар-

ських операцій та схеми синтетичних і аналітичних рахунків.

3.Скласти оборотні відомості по синтетичних та аналітичних рахунках. Звірити підсумкові дані і скласти баланс на кінець звітного періоду.

**ВИПИСКА ЗАЛИШКІВ ЗА СТАТТЯМИ БАЛАНСУ
ТОВ «АЛЬФА» НА 31 БЕРЕЗНЯ р.**

Основні засоби	300 000
Виробництво	10 200
Каса в національній валюті	500
Поточний рахунок у банку	36 000
Заборгованість підзвітних осіб	700
Статутний капітал	326 000
Заборгованість підприємства підзвітним особам	200
Заборгованість постачальникам	800
Баланс	327 000

Виписка залишків по незакінчених розрахунках з підзвітними особами на 31 березня р.:

Начальник виробництва Басюк О.К. — залишок авансу 200 грн.

Продавець Хоменко П.О. — аванс на службове відрядження 500 грн.

Експедитор Романюк О.Ф. — перевитрата по авансовому звіту 200 грн.

Бухгалтер Сорока П.П. — залишки відсутні.

Таблиця 3.4

**ГОСПОДАРСЬКІ ОПЕРАЦІЇ ТОВ «АЛЬФА» ЗА
КВІТЕНЬ р.**

Зміст операції	Сума, грн.
1. Звіт касира за 6 квітня. Надійшло по чеку на господарські потреби	300
2. Звіт касира за 10 квітня. Видано під звіт: Басюк О.К. на господарські потреби — 100 грн., Романюк О.Ф. перевитрату по авансовому звіту — 200 грн.	300
3. Виписка з поточного рахунку. Списано по платіжному дорученню № 38 відділку зв'язку для переказу в Київ, товарознавцю Хоменку П.О. під звіт у зв'язку з продовженням відрядження	945
4. Авансовий звіт Басюк О.К. Витрачено на виробничі потреби	86

5. Звіт касира за 15квітня. Одержано від Басюк О.К. залишок по авансовому звіту — 14 грн., по чеку на господарські витрати — 200 грн.	214
6. Звіт касира за 16 квітня. Видано під звіт: Басюк О.К. на господарські потреби — 120 грн., Романюку О. Ф. на транспортні витрати — 80 грн.	200
7. Авансові звіти. Списуються витрачені суми на виробничі потреби по звітах: Хоменка П.О. — 845 грн., Романюка О. Ф. — 80 грн., Басюк О.К. — 105 грн.	1030
8. Звіт касира за 29 квітня. Надійшло від Басюк О.К. Залишок по авансовому звіту	15
9. Звіт касира за 30 квітня. Внесено на поточний рахунок	29
Разом	3119

Порядок вирішення задачі П. 3. 3

Складемо реєстраційний журнал господарських операцій ТОВ «Альфа» за даними табл. 3.4 за квітень р.

Таблиця 3.5

РЕЄСТРАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ТОВ «АЛЬФА» ЗА КВІТЕНЬ Р.

№ з/п	Зміст операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума	
		Дебет	Кредит	Часткова	Загальна
1	Звіт касира за 6 квітня. По чеку на господарські потреби	301	311		300
2	Звіт касира за 10 квітня. Видано під звіт: Басюк О.К. на господарські потреби — 100 грн, Романюку О.Ф. — 200грн	372	301	100 200	300
3	Виписка з поточного рахунку. Списано для переказу в Київ товарознавцю	372	311		945

	Хоменку П.О. під звіт				
4	Авансовий звіт Басюк О.К. Витрачено на виробничі потреби	23	372		86
5	Звіт касира за 15 квітня. Одержано від Басюк О.К. залишок авансу — 14 грн, по чеку на господарські витрати — 200 грн	301	372 311	14 200	214
6	Звіт касира за 16 квітня. Видано під звіт: Басюк О.К. — 120 грн, Романюку О.Ф. — 80 грн	372	301	120 80	200
7	Авансові звіти. Списуються витрачені суми на виробничі потреби по звітах: Хоменко П.О. — 845 грн, Романюка О.Ф. — 80 грн, Басюк О.К. — 105 грн	23	372	845 80 105	1030
8	Звіт касира за 29 квітня. Надійшло від Басюк О.К. залишок авансу	301	372		15
9	Звіт касира за 30 квітня. Внесено на поточний рахунок	311	301		29
	Разом	—	—		3119

Запишемо кореспонденцію на відкриті рахунки синтетичного та аналітичного обліку, відповідно вказуючи номер операції за реєстраційним журналом.

Примітка:

1.Кожна господарська операція записується одночасно на синтетичних і аналітичних рахунках.

2.При визначенні залишків на рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» слід визначити їх в аналітичних рахунках, а потім переносити на синтетичний рахунок 372.

3. Для перевірки записів у рахунках складаємо оборотні відомості по синтетичних і аналітичних рахунках (табл. 3.6 та 3.7).

Таблиця 3.6

**ОБОРОТНА ВІДОМІСТЬ СИНТЕТИЧНИХ РАХУНКІВ ТОВ «АЛЬФА»
ЗА КВІТЕНЬ ____ Р.**

№ з/п	Найменування рахунка	Сальдо на 01.04		Оборот за квітень		Сальдо на 30.04	
		дебет	кредит	дебет	кредит	дебет	кредит
10	Основні засоби	300 000	—	—	—	300 000	—
13	Знос основних засобів		20 400	—	—	—	20 400
23	Виробництво	10 200	—	1 116	—	11 316	—
301	Каса	500	—	529	529	500	
311	Поточні рахунки в національній валюті	36 000	—	29	1 445	34 584	
372	Розрахунки з підзвітними особами	700	200	1 445	1 145	800	
40	Статутний капітал	—	3 268 000	—	—	—	3 268 000
	Разом	347 400	347 400	3119	3119	347 200	347 200

Примітка: Обороти по дебету і кредиту рахунків слід звірити з підсумком реєстраційного журналу (табл. 3.5).

Таблиця 3.7

**ОБОРОТНА ВІДОМІСТЬ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ
ПО РОЗРАХУНКАХ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ ТОВ «АЛЬФА»
ЗА КВІТЕНЬ ____ р.**

№ з/п	Найменування рахунка	Сальдо на 01.04		Оборот за квітень		Сальдо на 01.05	
		дебет	кредит	дебет	кредит	дебет	кредит
1	Басюк О.К.	200	—	220	220	200	—
2	Хоменко П.О.	500	—	945	845	600	—
3	Романюк О.Ф.	—	200	280	80	—	—

4	Сорока П. П.	—	—	—	—	—	—
	Разом	700	200	1445	1145	800	—

Підсумок цієї оборотної відомості звіряємо в оборотній відомості синтетичних рахунків (табл. 3.6) із записами по рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

Дані повинні бути однаковими.

ЗАДАЧІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 3.1

Записати в схеми рахунків по операціях ТОВ «Рута» початкові залишки за статтями балансу:

Таблиця 3.8

БАЛАНС ТОВ «РУТА» НА 30 ЧЕРВНЯ Р.

Актив		Пасив	
Статті	Сума, грн.	Статті	Сума, грн.
Основні засоби	1 138 200	Статутний капітал	1 300 000
Знос основних засобів	3600	Прибуток	59 000
Матеріали	194 000	Заборгованість банку за кредитами	40 000
Поточний рахунок в банку	95 000	Заборгованість бюджету за податками	20 000
Заборгованість підзвітних осіб	200	Заборгованість з оплати праці	7000
Заборгованість різних дебіторів	4900	Заборгованість різним кредиторам	2700
Разом	1 428 700	Разом	1 428 700

**ЗАПИСАТИ В РЕЄСТРАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ (ДИВ. ТАБЛ. 3.5)
ОПЕРАЦІЇ ТОВ «РУТА» ЗА ЛИПЕНЬ ____Р.:**

1	Одержано в касу: з поточного рахунка 25 800 грн. і від підзвітної особи невикористані аванси — 200 грн, усього 26 000 грн.
2	Надійшли на склад від постачальників матеріали на суму 48300 грн, паливо — 11 700 грн, усього 60 000 грн
3	Зараховано на поточний рахунок: короткостроковий кредит банку — 27 000 грн, від різних дебіторів — 1300 грн та внесок готівки з каси — 300 грн, усього 28600 грн.
4	Перераховано з поточного рахунка: в погашення заборгованості постачальникам — 21 000 грн, різним кредиторам — 1900 грн і в погашення кредиту банку — 15 000 грн, усього 37 900 грн.
5	Видано з поточного рахунка готівкою: на заробітну плату — 12 000 грн, на господарські потреби — 800 грн, усього — 12 800 грн.
6	Відпущено зі складу і витрачено на виробництво: матеріали — 12 500 грн і паливо 4400 грн, усього — 16 900 грн
7	Видано з каси: заробітна плата — 37000 грн, під звіт на господарські потреби 500 грн; кредиторам в погашення заборгованості — 800 грн та внесено на поточний рахунок — 200 грн, усього 38 500 грн
	Підсумок всіх операцій 220 700 грн.

Підрахувати обороти по рахунках, визначити в них кінцеві залишки і скласти баланс на кінець липня ____року.

Задача 3.2

Записати в схеми рахунків по операціях початкові залишки за статтями балансу молокозаводу на 31 серпня (грн.):

- основні засоби — 1 207 500;
- матеріали — 205 000; каса — 200;
- поточний рахунок — 145 300;
- розрахунки з різними дебіторами — 350;
- статутний капітал — 1 471 250;
- прибуток — 48 000;
- розрахунки з постачальниками — 36 200;
- розрахунки з оплати праці — 1900;
- розрахунки з різними кредиторами — 1000.

Валюта балансу складає 1 558 350.

ОПЕРАЦІЇ МОЛОКОЗАВОДУ ЗА ВЕРЕСЕНЬ ____ Р.:

1	Прийнято у касу: з поточного рахунка для видачі заробітної плати — 1000 грн і на господарські потреби — 400 грн, від різних дебіторів — 350 грн, усього — 1750 грн
2	Надійшли на склад від постачальників металовироби для виробництва машин — 66 100 грн, мастильні матеріали — 2000 грн, паливо — 13 200 грн, усього — 81 300 грн
3	Перераховано з поточного рахунка в погашення заборгованості за матеріали постачальникам — 117 500 грн
4	Видано з каси під звіт на службове відрядження — 400 грн, в погашення кредиторської заборгованості — 200 грн, усього — 600 грн
5	Надійшли на склад матеріали від постачальників — 55 100 грн
6	Видано з каси: заробітна плата працівникам — 780 грн, під звіт на господарські витрати — 360 грн, в погашення кредиторської заборгованості — 150 грн, усього — 1290 грн
7	Надійшли на склад від постачальників матеріали — 44 200 грн, паливо — 11 100 грн, усього — 55 300 грн
8	Зараховано на поточний рахунок короткостроковий кредит банку на тимчасові потреби — 130 000 грн
	Підсумок всіх операцій 442 840 грн

Підрахувати обороти по рахунках, визначити в них кінцеві залишки і скласти баланс на 30 вересня ____ року.

Задача 3.3

Записати суми початкових залишків в схеми рахунків, а суми операцій за жовтень р. в реєстраційний журнал і схеми рахунків. Підрахувати обороти по рахунках, визначити в них кінцеві залишки і скласти баланс на 31 жовтня ____ р.

Вихідні дані. Виписка залишків за рахунками хлібозаводу на 30 вересня ____ р. (грн.): основні засоби — 2 597 000; матеріали — 156 000; каса — 250; поточний рахунок у банку — 264 700; розрахунки з підзвітними особами — 5 (дебет); статутний капітал — 2 351 000; прибуток — 566 600; додатковий капітал — 52 000; розрахунки з оплати праці — 44 000; розрахунки з різними кредиторами — 6400; короткострокові кредити банків — 30 000; паливо — 18 500; запасні частини — 13 545. Баланс — 3050000.

ВИПИСКА З ДОКУМЕНТІВ ПО ОПЕРАЦІЯХ ХЛІБОЗАВОДУ ЗА ЖОВТЕНЬ ____ Р.:

1	Прибуткові касові ордери № 110-111. Одержано з поточного рахунка на заробітну плату — 44 350 грн і на господарські витрати — 500 грн, від підзвітної особи залишок невикористаного авансу — 50 грн, усього — 44 900 грн
2	Видаткові касові ордери № 185-187. Видано: заробітна плата за жовтень — 44000 грн, під звіт на поточні потреби — 500 грн, в погашення заборгованості по інших розрахунках — 180 грн, усього — 44 680 грн
3	Прибуткові ордери № 139-142. Надійшли на склад від постачальників матеріали — 301 000 грн, паливо — 23 000 грн, запасні частини для ремонту машин — 5000 грн, усього — 329 000 грн
4	Виписка з поточного рахунка. Зараховано: короткостроковий кредит банку — 182000 грн, внесок готівки з каси — 400 грн, усього — 182 400 грн
5	Акт № 17. Одержано від хлібозаводу №2 без оплати тістозмішувальні машини — 32 000 грн
6	Виписка з поточного рахунка. Перераховано постачальникам за матеріали та запасні частини — 246 000 грн, в погашення короткострокового кредиту — 35 000 грн, усього — 281 000 грн
7	Виписка з поточного рахунка. Перераховано в погашення заборгованості постачальникам за матеріали — 60 000 грн
8	Вимоги № 710-760. Відпущено зі складу на виробництво матеріалів — 317 000 грн, палива — 19 000 грн, усього — 336 000 грн
9	І накладна № 81. Здано на склад невикористані у виробництві матеріали — 1700 грн
10	Авансовий звіт Коваленка В.В. Витрачено на виробництво 400 грн
11	Виписка з поточного рахунка. Перераховано в погашення кредиторської заборгованості — 2750 грн, видано в касу готівку — 11 250 грн, усього — 14 000 грн
	Підсумок всіх операцій 1 326 080 грн

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧ 3.1, 3.2, 3.3.

№ задачі	Сума початкових залишків по рахунках	Сума оборотів по рахунках	Сума кінцевих залишків по рахунках (баланс)
3.1	1 428 700	220 700	1 470 000
3.2	1 558 350	442 840	1 761 420
3.3	3 050 000	1 326 080	3 205 070

Задача 3.4

Виписка залишків за рахунками електротехнічного заводу на 31 жовтня ____ р. (грн.): основні засоби — 2 800 000; матеріали — 149 500; поточний рахунок в банку — 360 000; статутний капітал — 3 046 500; розрахунки з поста-

чальниками — 143 000; короткострокові кредити банків — 120 000; валюта балансу — 3 309 500.

Виписка залишків по незакінчених розрахунках з вітчизняними постачальниками (грн.) (табл. 3.9):

«Металозбут» — 65000, «Майстер» — 78000.

Таблиця 3.9

ВИПИСКА ЗАЛИШКІВ ПО РАХУНКУ «СИРОВИНА І МАТЕРІАЛИ»

Найменування матеріалів	Одиниця виміру	Облікова ціна (грн.)	Кількість	Сума, грн.
Сталь листова	т	1000,00	20	20 000
Мідь кругла	кг	12,00	5000	60 000
Дріт мідний	кг	40,00	800	32 000
Реле часу	шт.	150,00	250	37 500
Разом				149500

ВИПИСКА З ДОКУМЕНТІВ ПО ОПЕРАЦІЯХ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОГО ЗАВОДУ ЗА ЛИСТОПАД ___ Р. (ГРН.):

1	Виписка з поточного рахунка. Зараховано короткостроковий кредит банку — 125 600 грн. Списано в погашення заборгованості за матеріали: «Металозбуту» — 65 000, підприємству «Майстер» — 78 000 грн, усього — 143 000 грн.
2	Прибуткові ордери № 189-190. Надійшли на склад від «Металозбуту» по платіжній вимозі № 371: сталь листова 8т за ціною 1000 грн. — 8000 грн., мідь кругла 2500 кг за ціною 12 грн. — 30 000 грн, усього — 38 000 грн.
3	Прибуткові ордери № 191—193. Надійшли на склад від підприємства «Майстер» по платіжній вимозі №711: дріт мідний 600кг за ціною 40 грн — 24 000грн, реле часу 100 шт. за ціною 150 грн — 15 000 грн, мідь кругла 3000кг за ціною 12 грн — 36 000 грн, усього — 75 000 грн.
4	Вимоги № 445—455. Відпущено зі складу в цех для виготовлення продукції: сталь листова 17 т за ціною 100 грн — 17 000 грн, мідь кругла 4000 кг за ціною 12 грн — 48 000 грн, дріт мідний 1250кг за ціною 40 грн — 50 000 грн, реле часу 220 шт. за ціною 150 грн — 33 000 грн, усього — 148 000 грн
5	Виписка з поточного рахунка. Оплачені платіжні вимоги: № 371 «Металозбуту» за матеріали —38 000 грн, № 711 підприємству «Майстер» за матеріали — 75 000 грн, списано в погашення заборгованості по короткостроковому кредиту — 100 000 грн, усього — 213 000 грн
6	Прибуткові ордери № 194—196. Надійшли на склад від «Металозбуту» по платіжній вимозі № 395: сталь листова 16 т за ціною 1000 грн — 16 000

	грн, мідь кругла 800 кг за ціною 12 грн — 9600 грн, дрiт мідний 500 кг за ціною 40 грн — 20 000 грн, усього — 45 600 грн
7	Виписка з поточного рахунка. Оплачено платіжну вимогу № 395 «Металозбуту» — 45600 грн
8	Прибуткові ордери № 197—203. Надійшли на склад від підприємства «Майстер» за платіжною вимогою № 739: реле часу 300 шт. за ціною 150 грн — 45 000 грн, сталь листова 9 т за ціною 1000 грн — 9000 грн, дрiт мідний 700кг за ціною 40 грн — 28 000 грн; від «Металозбуту» за платіжною вимогою № 408: сталь листова 12 т за ціною 1000 грн — 12 000 грн, мідь кругла 1800 кг за ціною 12 грн — 21 600 грн, усього — 115 600 грн
9	Виписка з поточного рахунка. Списано за платіжною вимогою № 408 «Металозбуту» — 33 600 грн, в погашення заборгованості по короткостроковому кредиту — 40 000 грн, усього — 73 600 грн
10	Вимоги № 456—480. Відпущено зі складу в цех для виготовлення продукції: дрiт мідний 750 кг за ціною 40 грн — 30000 грн, сталь листова 13 т за ціною 1000 грн — 13 000 грн, мідь кругла 5200 кг за ціною 12 грн — 62 400 грн, реле часу 280 шт. по ціні 150 грн. — 42 000 грн., усього — 147 400 грн.
	Підсумок всіх операцій 1 124 800 грн.

Завдання:

1. Відкрити схеми синтетичних і аналітичних рахунків та записати в них початкові залишки.

2. Записати кожну операцію послідовно в реєстраційний журнал і схеми синтетичних та аналітичних рахунків.

3. Скласти оборотні відомості по синтетичних і аналітичних рахунках, ті рити підсумкові дані та скласти баланс на 30 листопада ____ р.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ 3.4

Підсумки оборотної відомості по синтетичних рахунках					
Сальдо на 31 жовтня		Обороти за жовтень		Сальдо на 30 листопада	
по дебету	по кредиту	по дебету	по кредиту	по дебету	по кредиту
3 309 500	3 309 500	1 124 800	1 124 800	3 234 100	3 234 100

ПІДСУМКИ ОБОРОТНОЇ ВІДОМОСТІ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ

Постачальники	Сальдо на 31 жовтня	Обороти за листопад		Сальдо на 31 листопада
		по дебету	по кредиту	
Металоз-буг	65 000	182 200	117 200	—
Майстер	78 000	153 000	157 000	82 000
Разом	143 000	335 200	274 200	82 000

ПІДСУМКИ ОБОРОТНОЇ ВІДОМОСТІ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ПО МАТЕРІАЛАХ

Матеріали	Сальдо на 31 жовтня	Обороти за листопад		Сальдо на 31 листопада
		по дебету	по кредиту	
Сталь листовая	20 000	45 000	30 000	35 000
Мідь кругла	60 000	97 200	110 400	46 800
Дріг мідний	32 000	72 000	80 000	24 000
Реле часу	37 500	60 000	75 000	22 500
Разом	149 500	274 200	295 400	128 300

Задача 3.5

Виписка залишків за рахунками ТОВ «Міраж» на 30 листопада ____ р.:

Основні засоби — 3 528 000; сировина і матеріали — 92 630; каса — 30; поточний рахунок в банку — 310 000; розрахунки з підзвітними особами — 20; статутний капітал — 3 726 400; розрахунки з оплати праці — 83 500;

розрахунки з постачальниками — 138 000; основне виробництво — 8020; паливо — 9200; баланс — 3 947 900.

Таблиця 3.10

ВИПСКА ЗАЛИШКІВ ПО РАХУНКУ «СИРОВИНА І МАТЕРІАЛИ»

Найменування матеріалів	Одиниця виміру	Облікова ціна, грн.	Кількість	Сума, грн.
Прутки латунні	кг	10,00	4200	42000
Мідь листова	кг	11,00	3100	34100
Сталь кругла	т	900,00	10,7	9630
Болти сталеві	кг	3,00	2300	6900
Разом				92 630

Таблиця 3.11

ВИПСКА ЗАЛИШКІВ ПО РАХУНКУ «ПАЛИВО»

Найменування матеріалів	Одиниця виміру	Облікова ціна, грн.	Кількість	Сума, грн.
Вугілля кам'яне	т	200,00	26	5200
Мазут	т	250,00	16	4000
Разом				9200

Виписка залишків по рахунку «Розрахунки з постачальниками»:

- підприємство «Виробник» — 21 000 грн.,
- завод «Аналог» — 117 000 грн.

Виписка залишків по рахунку «Розрахунки з підзвітними особами»:

- експедитор Вовк О.С. — 20 грн.

**ВИПСКА ІЗ ДОКУМЕНТІВ ПО ОПЕРАЦІЯХ
ТОВ «МІРАЖ» (ГРН.) ЗА ГРУДЕНЬ ____ Р.:**

1	Прибутковий касовий ордер № 79. По чеку на господарські потреби — 350 грн.
2	Видатковий касовий ордер № 113. Експедитору Вовк О.С. підзвіт на господарські потреби — 150 грн.
3	Виписка з поточного рахунка. Перераховано в погашення заборгованості підприємству «Виробник» — 21 000 грн., заводу «Аналог» — 117 000 грн., усього — 138 000 грн.
4	Прибуткові ордери № 229-230. Надійшли на склад від підприємства «Виробник» по платіжній вимозі № 809: прутки латунні 3600 кг по ціні 10 грн. — 36000 грн., мідь листова 2950 кг по ціні 11 грн. — 32450 грн., усього

	— 68450 грн.
5	Вимоги № 515-525. Відпущені зі складу в цех для виготовлення продукції: мідь листова 2700 кг по ціні 11 грн. — 29 700 грн., сталь кругла 11,2 т по ціні 900 грн. — 10 080 грн., болти сталеві 1400 кг по ціні 3 грн. — 4200 грн., вугілля кам'яне 20 т по ціні 200 грн. — 4000грн., мазут 15 т по ціні 250 грн. — 3750 грн., усього — 51 730 грн.
6	Видатковий касовий ордер № 114. Експедитору Собко С.В. під звіт на господарські витрати — 200 грн.
7	Прибуткові ордери № 231-234. Надійшли на склад від заводу «Аналог» по платіжній вимозі № 414: сталь кругла 12,3 т по ціні 900 грн. — 11 070 грн., болти сталеві 3800 кг по ціні 3 грн. — 11 400 грн.; вугілля кам'яне 50 по ціні 200 грн. — 10 000грн., прутки латунні 4100 кг по ціні 10 грн. — 41 000 грн., усього — 73 470 грн.
8	Авансовий звіт № 17 Вовка О. С. Витрати на виробництво — 180 грн.
9	Видатковий касовий ордер № 115. Експедитору Вовку О.С. перевитрата по авансовому звіту № 17 — 10 грн.
10	Акт № 13. Прийнято без оплати від заводу «Калібр» токарні верстати — 42 000 грн.

11	Вимоги № 526-538. Відпущено зі складу на виробництво: прутки латунні 3900 кг по ціні 10 грн. — 39 000 грн.; мідь листова 2450 кг по ціні 11 грн. — 26 950 грн.; сталь кругла 11,8 т по ціні 900 грн. — 10 620 грн.; болти сталеві 1600 кг по ціні 3 грн. — 4800 грн.; вугілля кам'яне 22 т по ціні 200 грн. — 4400 грн.; мазут 12 т по ціні 250 грн. — 3000 грн., усього — 88 770 грн.
12	Прибутковий касовий ордер № 80. Одержано по чеку на господарські витрати — 300 грн., на заробітну плату — 83 500 грн., усього — 83 800 грн.
13	Виписка з поточного рахунка. Зараховано короткостроковий кредит банку — 129 000 грн.
14	Прибуткові ордери № 235-237. Надійшли на склад від заводу «Аналог» по платіжній вимозі № 431: мідь листова 15 000 кг по ціні 11 грн. — 16 500 грн., сталь кругла 13,3 т по ціні 900 грн. — 11970 грн., мазут 30 т по ціні 250 грн. — 7500 грн., усього — 35 970 грн.
15	Видаткові касові ордери №116-117. Видано по відомості заробітну плату за вересень — 83 500 грн.; Петренку П.В. під звіт на господарські витрати — 300 грн., усього — 83 800 грн.
16	Вимоги № 539-556. Відпущено на виробництво: прутки латунні 4200 кг по ціні 10 грн. — 42 000 грн., болти сталеві 1200 кг по ціні 3 грн. — 3600 грн., вугілля кам'яне 18 т по ціні 200 грн. — 3600грн., усього — 49 200 грн.
17	Виписка з поточного рахунка. Списано по платіжних вимогах: № 809 підприємства «Виробник» — 68 450 грн.; № 414 заводу «Аналог» — 73 470 грн., в погашення заборгованості по короткостроковому кредиту — 63 000 грн., усього — 204 920 грн.

18	Авансовий звіт №18 Собко С.В. Витрачено на виробництво — 170 грн.
19	Прибутковий касовий ордер №81. Від Собко С.В. залишок підзвітних сум — 30 грн.
20	Накладні №21-22. Надійшли на склад з цеху невикористані у виробництві: прутки латунні 10 кг по ціні 10 грн. — 100 грн., болти сталеві 60 кг по ціні 3 грн. — 180 грн., усього — 280 грн.
	Підсумок всіх операцій 1 050 480 грн.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ 3.5

Підсумки оборотної відомості по синтетичних рахунках					
Сальдо на 30 листопада		Обороти за грудень		Сальдо на 31 грудня	
по дебету	по кредиту	по дебету	по кредиту	по дебету	по кредиту
3 947 900	3 947 900	1 050 480	1 050 480	3 870 370	3 870 370

ПІДСУМКИ ОБОРОТНОЇ ВІДОМОСТІ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ

Поста-чальники	Сальдо на 30 листопада	Обороти за грудень		Сальдо на 31 грудень
		по дебету	по кредиту	
Вироб-ник	21 000	89 450	68 450	—
Аналог	117 000	190 470	109 440	35 970
Разом	138 000	279 920	177 890	35 970

ПІДСУМКИ ОБОРОТНОЇ ВІДОМОСТІ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ПО РАХУНКУ «СИРОВИНА І МАТЕРІАЛИ»

Матеріали	Сальдо на 30 листопада	Обороти за грудень		Сальдо на 31 грудня
		по дебету	по кредиту	
Прутки латунні	42 000	77 100	81 000	38 100
Мідь листова	34 100	48 950	56 650	26 400
Сталь кругла	9630	23 040	20 700	11 970
Болти сталеві	6900	11 580	12 600	5880
Разом	92 630	160 670	170 950	82 350

**ПІДСУМКИ ОБОРОТНОЇ ВІДОМОСТІ
АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ПО РАХУНКУ
«ПАЛИВО»**

Матеріали	Сальдо на 30 листопада	Обороти за грудень		Сальдо на 31 грудня
		по дебету	по кредиту	
Вугілля кам'яне	5200	10 000	12 000	3200
Мазут	4000	7500	6750	4750
Разом	9 2 0 0	1 7 5 0 0	1 8 7 5 0	7 9 5 0

**ПІДСУМКИ ОБОРОТНОЇ ВІДОМОСТІ
АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ПО РОЗРАХУНКАХ З
ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ**

ПІБ	Сальдо на 30 листопада	Обороти за грудень		Сальдо на 31 грудень
		по дебету	по кредиту	
Вовк О.С.	20	160	180	—
Собко С.В.	—	200	200	
Петренко П.В.	—	300	—	300
Разом	2 0	6 6 0	3 8 0	3 0 0

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Яку функцію виконують бухгалтерські рахунки?
2. Дайте визначення поняття рахунків бухгалтерського обліку як елементу його методу.
3. Чому полягає принцип відкриття рахунків і чому рахунок має дві частини; дебет і кредит?
4. Які рахунки є активними і яка схема записів на них?
5. Які рахунки є пасивними і яка схема записів на них?
6. Дайте визначення поняття активно-пасивного рахунка.
7. У чому полягає сутність подвійного запису на бухгалтерських рахунках? Хто з великих математиків її вперше обґрунтував?
8. Дайте визначення подвійного запису як елемента методу бухгалтерського обліку.
9. Що називається кореспонденцією рахунків?
10. Дайте визначення понять «проста» і «складна кореспонденція».
11. З якою метою складається реєстраційний журнал господарських операцій?

12. Дайте визначення понять «синтетичні рахунки», «аналітичні рахунки», «субрахунки».
13. З якою метою на підприємстві організовується синтетичний і аналітичний облік?
14. Дайте визначення дебетового і кредитового оборотів на рахунку і сформулюйте правила визначення кінцевого залишку (сальдо) на активному і пасивному рахунках.
15. У якій рівності виявляється взаємозв'язок аналітичних рахунків з синтетичним рахунком?
16. Дайте визначенню оборотної відомості за синтетичними рахунками та відомості за аналітичними рахунками і сформулюйте їх призначення.
17. У чому полягає контрольна функція оборотних відомостей?
18. Які особливості перенесення сум кінцевих залишків з оборотної відомості за синтетичними рахунками в бухгалтерський баланс?
19. У чому полягає необхідність і значення класифікації рахунків?
20. Назвіть ознаку класифікації рахунків.
21. На які групи поділяють бухгалтерські рахунки відносно балансу?
22. У чому полягає значення класифікації рахунків за економічним змістом?
23. Розкрийте теоретичне та практичне значення класифікації рахунків за призначенням і структурою.
24. Яке призначення регулюючих рахунків і чому їх поділяють на контрактивні та контрпасивні?
25. Що таке операційні рахунки? Якими групами рахунків вони представлені?
26. У чому полягає сутність побудови збірно- і бюджетно-розподільчих рахунків?
27. Охарактеризуйте призначення та порядок відображення господарських операцій на калькуляційних рахунках?
28. З якою метою використовуються операційні результатні рахунки?
29. Яку функцію виконують рахунки класу 7 «Доходи і фінансові результати», класу 9 «Витрати діяльності» у формуванні фінансових результатів?
30. У чому полягає призначення рахунка 79 «Фінансові результати» і рахунка 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»?
31. Що таке позабалансові рахунки? У яких випадках вони використовуються і які особливості записів на цих рахунках?
32. Сформулюйте визначення плану рахунків бухгалтерського обліку.
33. Які види плану рахунків бухгалтерського обліку використовуються в Україні?
34. У чому полягає сутність принципу побудови плану рахунків «сумісність з формами фінансової звітності»?
35. У чому полягає різниця між робочим і типовим планом рахунків?

ТЕМА 4

ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Мета заняття: засвоєння поняття документації: значення та класифікація документів, правила і вимоги до оформлення документів, документообіг, графіки документообігу.

Ключові поняття: первинні документи, документація, розпорядчі документи, виправдні (виконавчі) документи, бухгалтерського оформлення, комбіновані, зведені, разові, накопичувальні, внутрішні документи, зовнішні.

Документація — спосіб суцільного і безперервного відображення господарських операцій у документах з метою отримання інформації про діяльність підприємства та її контролю.

Первинний документ — це письмове розпорядження на здійснення господарських операцій або письмовий доказ здійснення операції.

За призначенням документи класифікуються на розпорядчі, виправдні (виконавчі), бухгалтерського оформлення та комбіновані.

За порядком складання — первинні та зведені.

За способом відображення операцій — разові та накопичувальні.

За місцем складання — внутрішні та зовнішні.

Документообіг — рух документів через усі стадії їх обробки, від виписування до передання на зберігання в архів.

ТЕСТИ ТА ЗАВДАННЯ

Тестові завдання

1. Відповідальність за зберігання оброблених документів на підприємстві несе:

- а) головний бухгалтер або орган (особа), уповноважений вести бухгалтерський облік на підприємстві;
- б) матеріально-відповідальна особа;
- в) власник або уповноважений ним орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством;

2. Який із перелічених елементів методу бухгалтерського обліку розглядається як спосіб безперервного суцільного нагляду за об'єктами обліку:

- а) інвентаризація;
- б) подвійний запис;
- в) документація;
- г) бухгалтерський баланс і звітність.

3. Обов'язкові реквізити будь-якого документа:

- а) номер документа, назва підприємства;
- б) назва підприємства, печатка підприємства;
- в) назва підприємства, дата документа;
- г) дата документа, підпис керівника.

4. Первинний нагляд здійснюється з метою:

- а) контролю та аналізу господарської діяльності;
- б) наступної обробки фактів господарської діяльності;
- в) складання первинних документів;
- г) складання податкової звітності.

5. Первинний обліковий документ — це будь-який матеріальний носій даних про;

- а) об'єкти обліку;
- б) об'єкти обліку, який зафіксував операцію в момент її здійснення;
- в) об'єкти обліку, який дозволяє юридично підтвердити факт здійснення операції.

6. Формальна перевірка документів — це перевірка:

- а) повноти і правильності заповнення реквізитів;
- б) правильності підрахунку вартісних показників;
- в) законності здійснення операції;
- г) факту здійснення операції.

7. Арифметична перевірка документів — це перевірка:

- а) повноти і правильності заповнення реквізитів;
- б) правильності підрахунку вартісних показників;
- в) законності здійснення операції;
- г) факту здійснення операції.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ТЕСТИ

№ тесту	1	2	3	4	5	6	7
№ відповіді	Г	В	Г	В	В	В	Б

ЗАДАЧІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 4.1

Знайдіть в табл. 4.1 відповідність кожної групи документів за ознакою класифікації:

Таблиця 4.1

№ з/п	Ознака класифікації	Групи документів
1	За призначенням	Внутрішні, зовнішні
2	За порядком складання	Разові, накопичувальні
3	За способом відображення операцій	Розпорядчі, виправдні (виконавчі), бухгалтерського оформлення, комбіновані
4	За місцем складання	Первинні, зведені

Задача 4.2

Визначте в табл. 4.2 приналежність наведених документів відповідно до класифікації:

Таблиця 4.2

Документи	Класифікаційна ознака			
	За призначенням	За порядком складання	За способом відображення операцій	За місцем складання
1. Прибутковий касовий ордер, видатковий касовий ордер				
2. Платіжна відомість на видачу заробітної плати				
3. Платіжне доручення банку на списання грошових коштів				
4. Рахунок-фактура				

Задача 4.3

Визначте 4.3 строки зберігання бухгалтерських документів в архіві підприємства:

Таблиця 4.3

№ з/п	Види документів	Термін зберігання
1	Бухгалтерські звіти і баланси підприємств, пояснювальні записки до них: зведена річна річна квартальна	?
2	Первинні документи і додатки до них, які фіксують факти здійснення господарських операцій	?
3	Особові рахунки працівників, службовців, студентів	?
4	Розрахункові (розрахунково-платіжні) відомості	?
5	Облікові реєстри: інвентарні картки, доручення, журнали обліку, Головна книга, документи про інвентаризацію і т. ін.	?

Задача 4.4

Складання документів:

Ситуація 1. Касир ТОВ «Дубрава» Романюк С.В. 10 жовтня р. отримала в «Укрсиббанку» по чеку № 8065421 готівку в сумі 1200 грн. на господарські витрати. Кошти оприбутковано прибутковим касовим ордером № 64 від 10.10. ____ р.

Касовий ордер підписано головним бухгалтером Левицькою І.В. та касиром Романюк С.В. Скласти прибутковий касовий ордер.

Ситуація 2. 15 жовтня р. бухгалтер ТОВ «Дубрава» Гиренко О.В. виписала видатковий касовий ордер № 38 на видачу заробітної плати робітнику Король О.І. в сумі 2625 грн. 20 коп. за роботи, виконані при ліквідації обладнання згідно з договором підряду № 12 від 08 жовтня ____ р. на основі акту приймання виконаних робіт № 6 від 14.10. ____ р.

Касовий ордер підписано керівником ТОВ «Дубрава» Колчановим В.М., головним бухгалтером Левицькою І.В. та касиром Романюк С.В. Робітником Король О.І. пред'явлено паспорт серії АА № 936252, виданий 21.12.82 р. Ленінським РВ УМВС України у Вінницькій області.

Ситуація 3. Бухгалтером ТОВ «Дубрава» складено платіжне доручення на перерахування в бюджет податку на доходи фізичних осіб, утриманого із заробітної плати працівників. Розглянути форму платіжного доручення та його реквізити.

Ситуація 4. 10 грудня ____р. ТОВ «Дубрава» отримало від ТОВ «Янтар» через Сомова Н.О. за дорученням № 54 від 09 грудня ____р. товари:

Назва	Одиниця виміру	Кількість	Ціна	Сума
М'ясорубка електрична	шт.	50	560,00	33600,00
ПДВ 20%				6720,00
До оплати				40320,00
Відпустив			Приймак	
Прийняв			Сомов	

Скласти прибуткову накладну.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Дайте визначення понять «первинний документ», «документація».
2. У чому полягає економічне, контрольне та юридичне значення документів?
3. Які ознаки класифікації документів вам відомі?
4. Чим відрізняються розпорядчі, виправдувальні та комбіновані документи?
5. Що таке первинні, зведені, разові та накопичувальні документи?
6. Які обов'язкові та додаткові реквізити містяться у документах?
7. Які основні вимоги висуваються до оформлення документів?
8. Які фактори впливають на тривалість документів?
9. Дайте визначення поняття документообігу. Його етапи?
10. У чому полягає призначення та необхідність графіків документообігу?
11. Які існують графіки документообігу?
12. Якій перевірці підлягають первинні документи, що надійшли до бухгалтерії?
13. З яких послідовних етапів складається бухгалтерська обробка первинних документів?
14. У чому полягає необхідність організації зберігання бухгалтерських документів?
15. У чому полягає різниця між поточним архівом і постійним?
16. Назвіть приклади термінів зберігання окремих документів у постійному архіві.

ТЕМА 5

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ОЦІНКА І КАЛЬКУЛЯЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Мета заняття: Засвоєння поняття інвентаризації, оцінки і калькуляції. Набуття практичних навичок визначення результатів інвентаризації,

застосування оцінки в обліку, проведення класифікації витрат виробництва.

Ключові поняття: інвентаризація, інвентаризаційна комісія, інвентаризаційний опис, звірювальна відомість, інвентаризаційна різниця, матеріально відповідальна особа, оцінка, дата оцінки, види оцінки, витрати, калькуляція, калькуляційна стаття.

Інвентаризація — спосіб виявлення фактичної наявності майна підприємства і звіряння його з даними бухгалтерського обліку. За способом проведення розрізняють суцільну інвентаризацію та вибірккову. За часом проведення — планову і позапланову.

Проведення інвентаризації обов'язкове:

- у разі зміни власника майна;
- перед складанням річної звітності;
- у разі зміни матеріально відповідальних осіб;
- за приписом судово-слідчих органів;
- у разі ліквідації підприємства;
- у випадках стихійних лих, аварій, розкрадань тощо.

Документальне оформлення результатів інвентаризації: інвентаризаційні описи, інвентаризаційні відомості, порівнювальні відомості, відомості розрахунку природних втрат, акт результатів інвентаризації.

Оцінка є способом вираження за допомогою грошового вимірника майна і зобов'язань підприємства.

Єдиний грошовий вимірник — це вимірювання і узагальнення всіх господарських операцій підприємства в його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці.

Способи оцінки майна і зобов'язань:

- за обліковою вартістю;
- за купівельними цінами (цінами придбання);
- за справедливою вартістю;
- за первісною вартістю;
- за цінами реалізації (оптовими, договірними, роздрібними).

У бухгалтерському обліку використовується принцип оцінки за справедливою вартістю, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими, незалежними сторонами.

Калькулювання — це спосіб визначення у вартісному вираженні витрат підприємства на виготовлення або придбання окремого об'єкта (готової продукції, матеріалів тощо), тобто його собівартості.

Документ, складений у результаті калькулювання, має назву калькуляція. Для складання калькуляції загальну суму витрат кожного виду ділять на кількість виробів і потім підсумовують.

Калькуляція застосовується, якщо вартісна оцінка неможлива в момент

здійснення господарських операцій. Калькуляція слугує основою ціноутворення, сприяє зміцненню фінансового стану підприємства, обґрунтованому визначенню фактичної собівартості одиниці продукції.

Калькуляції за часом складання бувають планові та звітні.

ТЕСТИ ТА ЗАВДАННЯ

Тестові завдання

1. Інвентаризація — це:

- а) звіряння облікових даних з фактичною наявністю майна;
- б) перевірка наявності і стану матеріальних цінностей, грошових коштів;
- в) перевірка наявності і стану матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків тощо та визначення правильності облікових записів;
- г) перевірка наявності майна з метою виявлення крадіжок.

2. Інвентаризації залежно від підстави проведення поділяють на:

- а) часткові;
- б) планові та раптові;
- в) повні;
- г) повні та часткові.

3. Інвентаризації за охопленням поділяють на:

- а) часткові;
- б) планові та раптові;
- в) повні;
- г) повні та часткові.

4. Оцінка — це:

- а) відображені в грошовій формі поточні витрати підприємства на виробництво продукції;
- б) вираження у вартісному вигляді майна підприємства, джерел його придбання і зобов'язань;
- в) спосіб групування витрат і визначення собівартості придбаних матеріальних цінностей, виготовленої продукції та виконаних робіт у грошовому вираженні;
- г) спосіб визначення первісної вартості активів підприємства.

5. Калькуляція — це:

- а) спеціальна таблиця, призначена для облікового запису (реєстрації) господарських операцій;
- б) документ, який містить відомості про господарську операцію і підтверджує її здійснення;
- в) спосіб обчислення собівартості одиниці продукції (робіт, послуг);
- г) сума фактичних витрат на придбання активів підприємства.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ТЕСТИ

№ тесту	1	2	3	4	5
№ відповіді	в	б	г	б	в

ЗАДАЧІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 5.1

З метою засвоєння облікової термінології знайти в табл. 5.1 відповідне значення для кожного з наведених термінів.

Таблиця 5.1

№ з/п	Термін	Визначення
1	Оцінка	Спосіб, який надає можливість привести у відповідність облікові і фактичні дані щодо майна підприємства
2	Калькуляція	Спосіб грошового виміру об'єктів бухгалтерського обліку
3	Інвентаризація	Документ, який містить відомості про господарську операцію і підтверджує її здійснення
4	Первинний документ	Перелік витрат за елементами, що складають собівартість

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ 5.1

№ терміну	1	2	3	4
№ відповіді	2	4	1	3

Задача 5.2

Визначте у табл. 5.2, який економічний зміст відповідає методу оцінки активів:

Таблиця 5.2

№ з/п	Методи оцінки	Економічний зміст
1	Необоротних активів:	

1. Первісна вартість	1. Вартість необоротних активів після їх переоцінки
2. Переоцінена вартість	2. Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості
3. Вартість, що амортизується	3. Сума грошових коштів або вартість інших активів, яку підприємство повинно одержати від реалізації (ліквідації) необоротних активів по закінченню терміну їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)
4. Ліквідаційна вартість	4. Історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів
2	Вибулих запасів:
1. Ідентифікована собівартість	1. Оцінка за собівартістю перших за часом надходження запасів на підприємство
2. Середньозважена собівартість	2. Собівартість кожної одиниці обліку запасів за умови організації складського обліку кожної одиниці запасу (або кожної партії поставки)
3. ФІФО	3. Ґрунтується на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотка торгової націнки товарів
4. Нормативний	4. Сумарна вартість залишку запасів на початок звітного місяця і вартість одержаних у звітному місяці запасів, поділена на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів
5. Ціна продажу	5. Полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ 5.2

Методи оцінки необоротних активів	1	2	3	4
№ відповіді	4	1	2	3

Методи оцінки вибулих запасів	1	2	3	4	5
№ відповіді	2	4	1	5	3

Задача 5.3

Дайте визначення поняття «об'єкт калькуляції», назвіть види калькуляційних одиниць. Знайдіть невідповідність у класифікації витрат виробництва:

№ з/п	Ознака класифікації	Група витрат
1	Місце виникнення	1. За елементами, за статтями витрат
2	Вид витрат	2. Прямі, непрямі
3	Спосіб включення до собівартості	3. Основні, накладні
4	Відношення до виробничого процесу	4. Умовно-змінні, умовно-постійні
5	Ступінь впливу обсягу виробництва на рівень витрат	5. Одноелементні (прості), комплексні (складні)
6	Структура витрат	6. В основному виробництві, у допоміжних та підсобних виробництвах, в інших виробництвах

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДЕЙ ДО ЗАДАЧІ 5.2

№ ознаки класифікації	1	2	3	4	5	6
№ відповіді	6	5	2	3	4	1

Задача 5.4

- 1) Назвіть види інвентаризації:
  - а) залежно від повноти охоплення об'єктів інвентаризації;
  - б) за характером проведення.
- 2) Дайте характеристику об'єктів інвентаризації.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. У чому полягає сутність принципів бухгалтерського обліку «Єдиний грошовий вимірник»?
2. Дайте визначення поняття оцінки як елемента методу бухгалтерського обліку.
3. Сформулюйте роль грошової оцінки в умовах ринкових відносин.
4. Що таке справедлива вартість, яким чином вона може бути визначена на практиці?
5. У чому полягає економічний зміст методів оцінки активів?
6. Що таке собівартість? Яке її значення в оцінці діяльності підприємства?
7. Дайте визначення калькуляції як елемента методу бухгалтерського обліку.
8. Доведіть тісний зв'язок між оцінкою та калькуляцією.
9. За якими ознаками групуються витрати виробництва?
10. Що таке інвентаризація майна підприємства? У чому полягає її значення? Назвіть об'єкти інвентаризації.
11. У яких випадках інвентаризація майна підприємства обов'язкова?
12. Як класифікується інвентаризація за характером проведення та повнотою охоплення її об'єктів?
13. Наведіть орієнтовні строки проведення майна підприємства.
14. У чому полягає сутність підготовчої роботи до проведення інвентаризації?
15. Які обов'язки центральної та робочих інвентаризацій комісій?
16. Яку документацію оформляє інвентаризаційна комісія в процесі своєї роботи?
17. Чим відрізняється зміст та порядок складання інвентаризаційного опису та звірювальної відомості?
18. Що таке інвентаризаційна різниця?
19. Що означає пересортиця та за яких умов вона може бути зарахована?
20. Що являє собою протокол (акт) інвентаризаційної комісії?
21. Які правила врегулювання інвентаризаційних різниць в бухгалтерському обліку?
22. Яка кореспонденція здійснюється за результатами інвентаризації майна підприємства?

ТЕМА 6

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Мета завдання: засвоєння складових процесу бухгалтерського обліку, поняття форм обліку, облікової політики підприємства. Набуття навичок складання облікових реєстрів за журнальною формою бухгалтерського обліку, виправлення помилок в облікових реєстрах.

Ключові поняття: обліковий реєстр, облікова реєстрація, картотека, сторно, сторнований запис, додатковий запис, коректурний запис, форма бухгалтерського обліку, меморіальний ордер, журнал обліку. Головна книга.

Облікові реєстри — спеціальні таблиці, призначені для облікового запису (реєстрації) господарських операцій, відображених у документах.

За зовнішнім виглядом облікові реєстри поділяються на бухгалтерські книги, картки, вільні листи, машинограми та реєстри на безпаперовій основі.

За характером записів розрізняють хронологічні, систематизовані і комбіновані реєстри.

За обсягом змісту облікові реєстри поділяють на синтетичні, аналітичні і комбіновані.

У процесі облікової реєстрації можуть бути допущені помилки. Для їх виправлення помилок в облікових реєстрах застосовують такі способи: коректурний, додаткового запису, «червоне сторно».

Форма бухгалтерського обліку — сукупність облікових реєстрів, які використовуються в певній послідовності і взаємозв'язку для ведення обліку.

У наш час використовуються наступні форми з використанням ручної праці і засобів автоматизації:

- меморіально-ордерна,
- журнальна, комп'ютерна (автоматизована),
- проста,
- спрощена.

ЗАДАЧІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 6.1

1.1. Опрацювати звіти касира і скласти журнал обліку по рахунку 30 «Каса»

1.2. Опрацювати авансові звіти і скласти журнал обліку по рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

Ліміт каси — 100 грн.

Каса за 20 жовтня ___р.

Аркуш 56

№ документа	Від кого одержано видано	Кому	Кореспондуючий рахунок	Прибуток	Видаток
				25-00	
Залишок на початок дня					

145	АТ «Приватбанк» на видачу авансу — 50 000-00 та господарські потреби — 500-00		50 500-00	
126	Самойлову О.О. під звіт			500-00
127	Видача авансу по платіжній відомості № 10			50 000-00
Разом за день			50 500-00	50 500-00
Залишок на кінець дня			25-00	
У т.ч на зарплату			—	

Касир

С. Романюк

Записи в касовій книзі перевірено і документи в кількості одного прибуткового і двох видаткових одержав

Бухгалтер

К. Петренко

КАСА ЗА 23 ЖОВТНЯ ___Р.

Аркуш 57

№ документа	Від кого одержано видано	Кому	Кореспондуючий рахунок	Прибуток	Видаток
Залишок на початок дня				25-00	
146	АТ «Приватбанк» на видачу авансу під звіт на службове відрядження			1200-00	

128	Макарову І.С. під звіт				1200-00
129	Відшкодування витрат на господарські потреби Самойлову О.О.				20-00
Разом за день				1200-00	1220-00
Залишок на кінець дня				25-00	
У т.ч на зарплату				—	

Касир

С. Романюк

Записи в касовій книзі перевірено і документи в кількості одного прибуткового і двох видаткових одержав

Бухгалтер

К. Петренко

КАСА ЗА 26 ЖОВТНЯ__Р.

Аркуш 58

№ до-кумента	Від кого одержано видано	Кому	Кореспондуючий рахунок	Прибуток	Видаток
Залишок на початок дня				5-00	
147	Від Мазура В.В. відшкодування нестачі			75-00	
128	На поточний рахунок				75-00
148	Залишок підзвітних сум від Макарова І.С.			15-00	
Разом за день				90-00	75-00
Залишок на кінець дня				20-00	
У т.ч на зарплату				—	

Касир

С. Романюк

Записи в касовій книзі перевірено і документи в кількості одного прибуткового і двох видаткових одержав

Бухгалтер

К. Петренко

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Дайте визначення поняття «облікові реєстри».
2. Які ознаки покладені в основу класифікації облікових реєстрів?
3. У чому полягає сутність коректурного способу виправлення помилок у документах та облікових реєстрах?
4. У яких випадках використовується спосіб додаткового запису при виправленні помилкових записів?
5. У яких випадках використовується спосіб «червоне сторно» при виправленні помилкових записів?
6. Сформулюйте визначення поняття «форма бухгалтерського обліку».
7. Які форми бухгалтерського обліку використовуються в наш час?
8. Якими ознаками відрізняється одна форма бухгалтерського обліку від іншої?
9. Назвіть принципи побудови меморіально-ордерної форми бухгалтерського обліку.
10. У яких реєстрах організовується аналітичний і синтетичний облік при меморіально-ордерній формі?
11. Які переваги і недоліки меморіально-ордерної форми обліку?
12. У чому полягає сутність журнальної форми обліку?
13. Дайте загальну характеристику журналів обліку.

14. У чому полягає сутність кредитової ознаки записів у журналах?
15. У чому полягає призначення допоміжних відомостей при журнальній формі обліку?
16. Яке значення має звіряння записів у журналах і відомостях?
17. У чому полягає призначення Головної книги при журнальній формі?

ТЕМА 7

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОСНОВНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

Мета завдання: засвоєння порядку обліку господарських операцій процесу постачання, виробництва та реалізації. Набуття навичок визначення фактичної собівартості придбаних товарно-матеріальних цінностей, визначення суми транспортно-заготівельних витрат; визначення фактичної собівартості виготовленої продукції (роботи, послуги); визначення фінансових результатів від реалізації з використанням бухгалтерських рахунків.

Ключові поняття: процес придбання, податок на додану вартість, податковий кредит, транспортно-заготівельні витрати, процес виробництва, готова продукція, об'єкт калькуляції, процес реалізації, прибуток, збиток.

Процес придбання — це сукупність господарських операцій із забезпечення підприємства предметами і засобами праці, необхідними для здійснення його господарської діяльності.

Податок на додану вартість (ПДВ) — форма вилучення до бюджету частини доданої вартості.

Податкове зобов'язання — сума ПДВ у складі виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, яка підлягає нарахуванню до бюджету.

Податковий кредит — сума ПДВ, сплачена постачальникам, на яку покупець зменшує податкове зобов'язання.

Первісною вартістю запасів, придбаних за плату, є собівартість запасів, яка складається із суми, сплаченої постачальнику (продавцю) і транспортно-заготівельних витрат.

Транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ) — це витрати з доставки матеріальних цінностей на підприємство. Транспортно-заготівельні витрати на собівартість запасів відносяться або прямо(безпосередньо), або побічно (шляхом їх розподілу). У випадку якщо транспортно-заготівельні витрати є загальними витратами для кількох видів запасів, то їх необхідно враховувати на окремому субрахунку рахунків обліку запасів і загальну суму щомісячно розподіляти між сумою залишку запасів на кінець

звітнього місяця та сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць.

Для розподілу ТЗВ спочатку знаходять середній відсоток ТЗВ, використовуючи дані зазначеного субрахунку:

$$Cp\%TЗВ = \frac{(TЗВ_{\Pi} + TЗВ_3) \times 100\%}{V_{\Pi} + V_3},$$

де $Cp\%TЗВ$ — середній відсоток ТЗВ;

$TЗВ_{\Pi}$ — транспортно-заготівельні витрати на початок звітнього місяця;

$TЗВ_3$ — транспортно-заготівельні витрати за звітний місяць;

V_{Π} — вартість запасів на початок звітнього місяця;

V_3 — вартість одержаних у звітному місяці запасів.

Потім середній відсоток використовується для визначення тієї частини транспортно-заготівельних витрат, яка припадає на вартість вибулих запасів.

Для відокремленого обліку ТЗВ можна відкрити субрахунок 209 «Транспортно - заготівельні витрати».

Для визначення первісної вартості придбаних об'єктів основних засобів і нематеріальних активів призначений рахунок 15 «Капітальні інвестиції».

ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Підготувати для вирішення взаємопов'язаних задач П.7.1, П.7.2, П.7.3 реєстраційний журнал господарських операцій та схеми синтетичних рахунків.

Записати в схеми рахунків заводу «Арсенал» залишки на 30 листопада ___ р. по рахунках:

ВИПИСКА ЗА СТАТТЯМИ БАЛАНСУ ЗАВОДУ «АРСЕНАЛ» НА 30 Листопада ___ Р.

Основні засоби	135 560
Знос основних засобів	4800
Сировина і матеріали	67 260
Паливо	12 660
Виробництво	7000
Готова продукція	24 000
Каса	200
Поточні рахунки в банку	128 000
Заборгованість підзвітних осіб	120
Статутний капітал	300 000
Прибуток	25 000
Заборгованість за короткостроковими позиками	1600
Заборгованість постачальникам	17 600
Заборгованість бюджету за податками	6000
Заборгованість за виплатами працівникам	19 800
Баланс	370 000

За да ч а П. 7. 1.

Синтетичний облік придбання матеріалів. Записати в реєстраційний журнал такі операції за грудень_р. (табл. 7.1):

Таблиця 7.1

№ з/п	Зміст операції	Сума грн..	
		часткова	загальна
1	Прибуткові ордери №21, 22. Надійшли на склад від ТОВ «Постачальник» : матеріали — 146 500; ПДВ — 29 300 паливо — 15 000; ПДВ — 3000	146 500 15 000 32 300	193 800
2	Платіжне доручення № 15. АТП — 1. За перевезення на склад: матеріалів — 7000; ПДВ — 1400 палива — 1000; ПДВ — 200	7000 1400 1000 200	9600
3	Прибуткові касові ордери №25,26. Одержано по чеку: — на заробітну плату — господарські потреби — залишок підзвітних сум	16 900 1200 60	18 160
4	Видатковий касовий ордер № 21. Видано готівку під звіт на господарські витрати		600
5	Виписка банку з поточного рахунку. Зараховано короткострокову позику банку Оплачено платіжні вимоги: № 35 — ТОВ «Постачальник» № 15 — АТП-1 № 116 — ТПФ «Вікторія»	31 800 9600 30 000	30 000 71 400
6	Відомість №12. Нараховано заробітну плату за розвантаження одержаних: — матеріалів — палива	1300 910	2210
7	Прибутковий ордер № 23. Надійшли на склад від МП «Світанок» за платіжною вимогою № 45 матеріали, в тому числі ПДВ		8000
8	Авансовий звіт. Списуються витрати по доставці на склад:	400 162	562

	— матеріалів — палива		
9	Видаткові касові ордери № 22, 23. Видано: — перевитрату по авансовому звіту №12 — по відомості № 12 заробітну плату за грудень	38 16 900	16 938
10	Акт № 10. Надійшло без оплати від ТОВ «Майстер» виробниче обладнання (безоплатне обладнання є додатковим капіталом, необоротним активом)		15 000
11	Розрахунок бухгалтерії. Списуються розподілені транспортно-заготівельні витрати на виробництво продукції	?	?

Відображення в обліку операцій процесу виробництва

Процес виробництва — сукупність господарських операцій з виготовлення продукції, виконання робіт та надання послуг, результатом якого є готова продукція, виконані роботи, надані послуги.

Для обліку виробничих витрат та обчислення собівартості призначений рахунок 23 «Виробництво».

Цей рахунок — активний, калькуляційний. За дебетом рахунка накопичуються витрати, а за кредитом — списуються витрати у сумі завершеного виробничого процесу.

Задача П.7.2.

(продовження задачі П.7.1).

Синтетичний облік виробництва продукції.

Записати в реєстраційний журнал і схеми рахунків операції № 11-19 за грудень ___р. (табл. 7.2)

Таблиця 7.2

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн.	
		часткова	загальна
11	Вимоги № 21-30. Відпущено зі складу на виробництво: — матеріали — паливо	63 900 1600	65 500

12	Платіжне доручення № 52. Нараховано енергозбуту за використану на виробництві електроенергію, в тому числі ПДВ		850
13	Відомість № 12-16. Нараховано заробітну плату виробничим робітникам Утримано податки із заробітної плати для внеску до бюджету		18700 2100
14	Платіжне доручення № 31. Нараховано Міськгазу за використаний на виробництві природний газ, в тому числі ПДВ		1600
15	Вимоги №31-32. Відпущено зі складу на виробництво матеріали		14 000
16	Накладна № 20. Здано на склад зекономлені на виробництві матеріали		3000
17	Розрахунок бухгалтерії. Списуються після розподілу транспортно-заготівельні витрати на виробництво		
18	Виписка банку з поточного рахунка. Перераховано в бюджет утримані із заробітної плати податки Видано по чеку на заробітну плату	2100 18 700	20 800
19	Видатковий касовий ордер № 24. Видано аванс в рахунок заробітної плати за грудень		15 000
20	Відомість випуску готової продукції. Списується фактична собівартість зданих на склад готових виробів (визначити суму з урахуванням залишку незавершеного виробництва на кінець місяця — 6000 грн.)	?	?

Процес реалізації — сукупність операцій, пов'язаних з реалізацією готової продукції, товарів, виконаних робіт і послуг, з визначенням фінансових результатів від основної діяльності підприємства.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається з використанням відпускних (реалізаційних) цін з урахуванням суми ПДВ. На суму доходу у підприємства виникає дебіторська заборгованість. Тому, визнаючи дохід, суму виручки, необхідно відобразити по дебету рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» і кредиту рахунка 70 «Дохід від реалізації». При цьому податкове зобов'язання у складі виручки підлягає нарахуванню до бюджету і зменшує дохід підприємства, що має бути відображено за дебетом рахунка 70 «Дохід від реалізації» і за кредитом рахунка 64 «Розрахунки за податками і платежами». Після таких записів кредитове сальдо являє собою чистий дохід від реалізації.

При відображенні доходу в бухгалтерському обліку одночасно необхідно відобразити витрати по дебету рахунків класу 9 «Витрати діяльності»

(собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати. Ці витрати по закінченні звітного періоду відносяться на фінансові результати.

Задача П.7.3.

(продовження задачі П.7.2)

Синтетичний облік реалізації продукції і фінансових результатів.

Записати в реєстраційний журнал і схеми рахунків операції № 20-27 заводу «Арсенал» за грудень ____ р. (табл.7.3)

Скласти по синтетичних рахунках оборотну відомість.

Таблиця 7.3

№ з/п	Зміст операції	Сума, грн.	
		Частко-ва	Зага-льна
21	Акт № 2. Надійшов без оплати від МП «Світанок» фрезерувальний станок		104500
22	Рахунок-фактура № 65. Відвантажено покупцям готову продукцію за продажними цінами, податкове зобов'язання з ПДВ	250 000 50 000	300000
23	Виписка банку з поточного рахунка. Зараховано виручку від реалізації продукції Видано по чеку: — на заробітну плату (аванс за січень) — на транспортні витрати	16800 800	300000 17 600
24	Довідка бухгалтерії. Списується фактична собівартість реалізованої продукції		160000
25	Видаткові касові ордери № 25-26. Видано: — експедитору під звіт на транспортні витрати — заробітна плата вантажникам	1600 2400	4000
26	Платіжне доручення №27 АТП-1. Нараховано за доставку реалізованої продукції зі складу на товарну станцію,	10000 2000	12000

	податковий кредит у вартості послуг		
27	Виписка банку з поточного рахунка. Списано в погашення заборгованості по короткостроковому кредиту банку Сплачено по платіжних вимогах: № 58 — Енергозбуту № 61 — Міськгазу № 23 — АТП-1	1600 850 1600 12 000	16 050
28	Авансовий звіт. Витрати, пов'язані з відвантаженням покупцям готової продукції		1200
29	Довідка бухгалтерії. Списується результат основної діяльності (прибуток) від реалізації продукції за грудень (визначити суму за даними поточного обліку та виконати відповідні записи на рахунках)	?	?

Примітка: Задачі П.7.1, П.7.2, П.7.3 вирішуються поетапно:

- після вивчення порядку обліку господарських операцій процесу постачання — задача П.7.1;
- після вивчення порядку обліку господарських операцій процесу виробництва — задача П.7.2;
- після вивчення порядку обліку господарських операцій процесу реалізації — задача П.7.3.

Після закінчення записів по задачі П.7.3 підраховуються обороти на рахунках; визначається сальдо на кінець місяця.

Для перевірки правильності виконання задач П.7.1, П.7.2, П.7.3 складається оборотна відомість по синтетичних рахунках та баланс.

Порядок вирішення задач П.7.1, П.7.2, П.7.3.

Відкриваємо синтетичні рахунки відповідно до умов задач П.7.1, П.7.2, П.7.3 та складаємо реєстраційний журнал господарських операцій (табл. 7.4).

Таблиця 7.4

**РЕЄСТРАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ
ЗАВОДУ «АРСЕНАЛ» ЗА ГРУДЕНЬ ___ Р.**

№ з/п	Зміст операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума	
		дебет	кредит	Частко-ва	загальна
Задача П.7.1					

1	Прибуткові ордери № 21-22. Надійшли на склад від ТОВ «По-стачальник»: — матеріали — паливо — податковий кредит у вартості матеріалів та палива	201 203 641	631	146 500 15 000 32 300	193 800
2	Платіжне доручення № 15. АТП-1. За перевезення на склад: — матеріалів — палива — податковий кредит у вартості послуг	289 289 641	685	7000 1000 1600	9600
3	Прибуткові касові ордери №25—26. Одержано по чеку: — на заробітну плату — господарські потреби — залишок підзвітних сум	301	311 311 372	16 900 1200 60	18 160
4	Видатковий касовий ордер № 21. Видано готівку під звіт на господарські потреби	372	301		600
5	Виписка бланку з поточного рахунка. Зараховано короткостроковий кредит банку Оплачені платіжні вимоги: — № 35 ТОВ «Постачальник» — № 15 АТП-1 — № 116 ТОВ «Вікторія»	311 631 685 631	601 311 311 311	61800 9600 30 000	30000 101 400
6	Відомість № 12. Нараховано за розвантаження — матеріалів — палива	289 289	661 661	1300 910	2210
7	Прибутковий ордер №23. Надійшли на склад від МП «Світанок» за платіжною вимогою № 45 матеріали Податковий кредит у вартості матеріалів	201 641	631 631	6400 1280	7680
8	Авансовий звіт. Списуються витрати по доставці на склад: — матеріалів — палива	289 289	372 372	400 162	562
9	Видаткові касові ордери №22 — 23. Видано: — перевитрати по авансовому звіту — по відомості № 12 заробітну плату	372 661	301 301	38 16 900	16 938

10	Акт №10. Надійшло без оплати від ТОВ «Майстер» виробниче обладнання	10	424		15 000
----	---	----	-----	--	--------

Задача 7.2

11	Вимоги №21-30. Відпущено зі складу на виробництво: — матеріали — паливо	23 23	201 203	63900 1600	65 500
12	Платіжне доручення № 52. Нараховано Енергозбуту за використану на виробництві електроенергію Податковий кредит у вартості послуг	23 641	685 685	680 136	816
13	Відомість № 12-16. Нараховано заробітну плату виробничим робітникам Утримано податки із заробітної плати для внеску до бюджету	23 661	661 641		18700 2100
14	Платіжне доручення № 31. Нараховано Міськгазу за використаний на виробництві природний газ Податковий кредит у вартості послуг	23 641	685 685	1600 320	
15	Вимоги № 31-32. Відпущено зі складу на виробництво матеріали	23	201		84 000
16	Накладна № 20. Здано на склад зекономлені на виробництві матеріали	201	23		3000

17	Розрахунок бухгалтерії. Списуються після розподілу транспортно-заготівельні витрати (порядок розподілу ТЗВ наведено нижче)	23	289		10 465
18	Виписка банку з поточного рахунка. Перераховано в бюджет утримані із заробітної плати податки Видано по чеку на заробітну плату	641 301	311 311	2100 18 700	20 800
19	Видатковий касовий ордер № 24. Видано аванс в рахунок заробітної плати за січень	661	301		15 000
20	Відомість випуску готової продукції. Списується фактична собівартість зданих на склад готових виробів (порядок розрахунку фактичної собівартості наведено на ст. 95)	26	23		178945

Задача П.7.3

21	Акт № 2. Надійшов без оплати від МП «Світанок» фрезерувальний станок	10	424		104 500
----	--	----	-----	--	---------

22	Рахунок-фактура № 65. Відвантажено покупцям готову продукцію за продажними цінами Податкове зобов'язання з ПДВ	361 701	701 641		300000 50 000
23	Виписка банку з поточного рахунка. Зараховано виручку від реалізації продукції Видано по чеку: — аванс за січень — на транспортні витрати	311 301 301	361 311 311	16 800 800	300000 17 600
24	Довідка бухгалтерії. Списується фактична собівартість реалізованої продукції	901	26		160 000
25	Видаткові касові ордери № 25—26. Видано: — експедитору на транспортні витрати — заробітну плату вантажникам	372 661	301 301	1600 2400	4000
26	Платіжне доручення № 27 АТП-1. Нараховано за доставку реалізованої продукції зі складу на товарну станцію Податковий кредит у вартості послуг	93 641	685 685	10000 2000	12 000
27	Виписка банку з поточного рахунку. Списано в погашення заборгованості по короткостроковому кредиту банку Сплачено по платіжних вимогах: № 58 — Енергозбуту № 61 — Міськгазу № 23 — АТП-1	601 685 685 685	311	1600 816 1920 12 000	16 336
28	Авансовий звіт. Списуються витрати по відвантаженню покупцям готової продукції	93	372		1200
29	Довідка бухгалтерії. Визначається та списується результат основної діяльності (прибуток) від реалізації продукції за грудень (порядок визначення результату основної діяльності наведено на ст. 95) Разом	701 791 791 981 791 791	791 901 93 641 981 441		250000 160000 11 200 19 700 19700 59 100 2 282 532

Після визначення сальдо на кінець місяця, складаємо оборотну відомість по синтетичних рахунках (табл. 7.5).

**ОБОРОТНА ВІДОМІСТЬ ПО
СИНТЕТИЧНИХ РАХУНКАХ
ЗАВОДУ «АРСЕНАЛ» ЗА ГРУДЕНЬ Р.**

№ з/п	Найменування рахунків	Сальдо на 30.11		Обороти за грудень		Сальдо на 31.12	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
10	Основні засоби	135 560		119 500		255 060	
131	Знос основних засобів		4800				4800
201	Сировина і матеріали	60 534		155 900	147 900	68 534	
203	Паливо	11 394		15 000	1600	24 794	
23	Виробництво	7000		180 945	181 945	6000	
26	Готова продукція	24 000		178 945	160 000	42 945	
289	тзв	7992		10 772	10 465	8299	
301	Каса	200		54 460	36 538	18 122	
311	Поточний рахунок в банку	128 000		330 000	174 236	283 764	
361	Розрахунки з вітчизняними покупцями			300 000	300 000		
372	Розрахунки з підзвітними особами	120		2238	1822	536	
40	Статутний капітал		300 000				300 000
424	Безоплатно одержані необоротні активи				119 500		119 500
441	Прибуток нерозподілений		25 000		59 100		84 100
601	Короткострокові кредити банків у національній валюті		1600	1600	30000		30000
631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками		17600	91800	201480		127280
641	Розрахунки за		6000	39736	71800		38064

	податками						
661	Розрахунки за заробітною платою		19800	36400	20910		4310
685	Розрахунки з іншими кредиторами			24336	24336		
701	Дохід від реалізації готової продукції			300000	300000		
791	Результат операційної діяльності			250000	250000		
901	Собівартість реалізованої готової продукції			160000	160000		
93	Витрати на збут			11200	11200		
981	Податок на прибуток від звичайної діяльності			19700	19700		
	Разом	374800	374800	2282532	2282532	708054	708054

Таблиця 7.6

БАЛАНС ЗАВОДУ «АРСЕНАЛ» НА 31 ГРУДНЯ 20__ Р.

Актив		Пасив	
Господарські засоби	Сума, грн.	Джерело утворення господарських засобів	Сума, грн.
Основні засоби (10)	255 060	Статутний капітал (40)	300 000
Знос основних засобів (131)	4800	Прибуток (441)	84 100
Виробничі запаси (201,203,289)	101 627	Безоплатно одержані активи (424)	119 500
Виробництво (23)	6000	Короткострокові кредити банку (601)	30 000
Готова продукція (26)	42 945	Заборгованість постачальникам (631)	127 280
Грошові кошти (301, 311)	301 886	Заборгованість з оплати праці (661)	4310

Дебіторська заборгованість (372)	536	Заборгованість бюджету за податками (641)	38 064
Разом	703 254	Разом	703 254

Примітка: Справжній бухгалтерський баланс затвердженої форми буде розглянуто при вивченні бухгалтерської (фінансової) звітності.

Порядок розрахунку фактичної собівартості випущеної з виробництва готової продукції (до операції №19)

При вивченні побудови обліку господарських операцій процесу виробництва було розглянуто спрощену форму розрахунку фактичної собівартості випущеної з виробництва готової продукції, а саме:

Фактична собівартість продукції = Незавершене виробництво на початок місяця + Витрати за місяць – Повернені матеріали та списання – Незавершене виробництво на кінець місяця

З умови задачі відомо, що залишок незавершеного виробництва на початок місяця (на 01 грудня) складає 7000 грн., залишок незавершеного виробництва на кінець місяця (на 31 грудня) — 6000 грн.

Витрати виробництва за місяць підраховуються по дебету рахунка

23 «Виробництво» (тобто їх сума дорівнює дебетовому обороту).

У нашій задачі це 180 945 грн. Вартість повернутих (зеконормованих) матеріалів (операція № 16) складає 3000 грн.

Підставивши ці дані у формулу, одержуємо фактичну собівартість готової продукції:

$$7000 + 180\,945 - 3000 - 6000 = 178\,945 \text{ грн.}$$

Примітка: Залишок незавершеного виробництва величина завжди відома, оскільки встановлюється шляхом проведення інвентаризації.

Порядок визначення фінансового результату від реалізації готової продукції (до операції № 29)

Фінансовий результат визначаємо на рахунку 791 «Результат операційної діяльності» шляхом закриття цього рахунка наступним чином:

791

Результат

Д операційної діяльності		К	
29)	160 000	29)	250 000
11200			
19700			
59 100			
Оборот	250 000	Оборот	250 000
			—

По дебету рахунка 791 відображено витрати підприємства:

— по операції № 24 (160 000 грн.) — фактична собівартість реалізованої продукції;

— по операціях № 26, 28 (11 200 грн.) — витрати на доставку продукції.

По кредиту рахунка 791 відображено по операції № 29 (250 000 грн.) — виручку від реалізації продукції без податку на додану вартість, яка визначається при закритті рахунка 701 «Дохід від реалізації готової продукції».

Співставивши кредит рахунка 791 (250 000 грн.) із записами по дебету рахунка 791 (160 000 + 11 200) бачимо: кредит рахунка (тобто виручка від реалізації продукції) більший від дебету (тобто всіх витрат підприємства) на 78 800 грн.

Це означає, що завод «Арсенал» одержав прибуток від реалізації готової продукції в сумі 78 800 грн.

Але це — прибуток до оподаткування. При цьому, маємо пам'ятати, що за даною операцією бухгалтерське проведення не складається.

Тому, **нараховуємо податок на прибуток** (відповідно до чинного законодавства ставка податку на прибуток становить 25 %):

$$78\,800 \times 25\% : 100 = 19\,700.$$

Оскільки податок на прибуток — також витрати підприємства, на суму податку зменшується прибуток (78 800 - 19 700).

Чистий прибуток підприємства складає 59 100.

Після записів даних операцій на рахунку 791 одержуємо рівні обороти, рахунок закривається:

$$\text{оборот по дебету рахунка 791} = 250\,000;$$

оборот по кредиту рахунка 791 також = 250 000.

Задача 7.4. Виконайте завдання по основних господарських процесах у розрізі 10 варіантів за даними, наведеними в табл. 7.7 та 7.8 (рекомендується для виконання як домашнє завдання):

1. За наведеними в табл. 7.8 операціями скласти журнал господарських операцій за червень року.

2. Здійснити необхідні розрахунки по операціях за червень та скласти бухгалтерські записи.

3. За наведеними в табл. 7.7 залишками по синтетичних рахунках на 1 червня відкрити бухгалтерські рахунки, записати дані бухгалтерських проведення за червень та визначити залишки на кінець періоду.

4. Скласти шахову відомість за синтетичними рахунками.

5. За даними синтетичних рахунків скласти оборотну відомість за місяць.

6. Скласти баланс підприємства на початок та кінець періоду відповідно до П(С)БО 2 «Баланс».

Для виконання задачі 7.4 необхідно враховувати чинні на момент виконання завдання законодавчі та нормативні документи.

Для спрощення виконання завдання всі враховані загальновиробничі витрати визнаються такими, що відповідають нормальній потужності, тобто, підлягають включенню у виробничу собівартість продукції у повному обсязі.

Примітка: відрахування від заробітної плати до фонду страхування від нещасних випадків на виробництві на даному підприємстві складає 2,55 %.

Таблиця 7.7

**ЗАЛИШКИ ПО РАХУНКАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА
1 ЧЕРВНЯ, тис. грн**

Активи, зобов'язання та власний капітал підприємства	Варіанти									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Основні засоби по первинній вартості	57 374	41 622	45 316	58 065	42 912	256 804,5	57 848	355 451,3	44 180	54 196
Знос основних засобів	29 632	25 689	27 884	31 215	26 455	176 017,5	30 599	167 304,9	26 998	29 648
Нематеріальні активи	1,5	116	209	1,3	128	551,7	1,2	573,9	166	1,8

Знос нематеріальних активів	0,5	53	161	0,3	111	105,2	0,2	172,6	129	0,8
Капітальні інвестиції	36	364	115	34	183	8472,6	35	1021,1	127	39
Заборгованість перед Пенсійним фондом	1400	200	500	2100	250	400,3	1500	420	400	2800
Заборгованість перед фондами соціального страхування	152	73	113	226	77	64	271	101,5	57	346
Виробничі запаси	6205	7701	10 665	5286	9800	58 832,1	6437	35 735,4	9871	4811
Незавершене виробництво	2089	120	35	3629	157	10 654,9	2644	1846	172*	4895
Довгострокові фінансові інвестиції	8	4	4	10	4	2642,1	9	22 635,1	4	5
Готова продукція	354	2107	3275	534	1790	3241,2	412	960,4	774	523
Товари	34	72	33	8	42	332,2	30	73,5	54 ,	7
Векселі одержані	59	84	—	59	—	8975,9	59	941,7	—	59
Отримані від покупців аванси	853	1097	1655	760	1611	4679,2	1105	1022,4	760	1701
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1399	2290	11 997	1232	3360	14 724,6	1592	21 142,6	8855	1195
Відстрочені податкові активи	—	999	—	—	1724	—	—	—	—	—
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	102	2268	9928	—	2765	1790,9	—	6540,7	6113	—
Векселі видані	1102	247	—	1102	319	376,3	1102	—	95	1102
Інша поточна дебіторська заборгованість	1430	380	240	1230	415	30 843,7	1367	51 070,9	420	1321
Попередня оплата постачальникам за товари, роботи, послуги	—	1164	4644	—	2153	—	—	—	3385	—

Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1110	702	172	1110	1474	861,9	1110	356,6	1041	1110
Резерв сумнівних боргів		152	90	—	265	5546,5	—	7992,9	—	—
Заборгованість підприємства по нарахованих дивідендах	79	134	255	424	55	525,6	301	5128,7	73	186
Поточний рахунок	45,5	428,5	2527	39,1	83,3	597	8,7	7280,5	17,2	45
Витрати майбутніх періодів	—	27	31	—	36	241,4	—	332,3	28	—
Забезпечення виплат відпусток	—	—	110	—	105	—	—	—	—	—
Каса	0,5	1,5	1	0,9	0,7	ІД	0,3	1,2	0,8	1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-5422	2198	-166	-8064	955	51 941,8	-6521	104 426,8	1219	—
Заборгованість з позабюджетних платежів	173	404	—	235	—	40,8	203	72,5	—	259
Резервний капітал	318	153	263	199	153	4263,2	318	7025,5	203	691
Залишок невикористаних сум у підзвітних осіб	21	12	18	19	17	20	10	15	28	20
Заборгованість по довгострокових кредитах банків	30	—	5999	30	—	—	30	—	—	—
Заборгованість підприємства по нарахованих податках	728	174	545	993	480	3110,7	825	5011,4	185	1491
Заборгованість постачальникам за товари, роботи, послуги	6061	1069	7533	6742	1879	3092,1	6637	2383,7	3209	6668
Відстрочені податкові зобов'язання	—	—	—	—	—	2067,3	—	3068,6	—	—
Статутний капітал	7554	610	1831	7554	1831	38 693,8	7554	69 795,4	1831	7554
Короткострокові кредити банків	—	2031	16 727	—	6188	24 295,8	—	47 478,3	13 686	—
Додатковий капітал	27 000	25 603	24 175	26 900	25 603	82 907,9	27 000	82 907,9	25 200	15 000
Нарахована заробітна плата	608	575	1535	841	707	1459,8	639	1665,1	1191-	782

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Дайте визначення процесу придбання. Сформулюйте завдання обліку цього процесу.
2. Як здійснюється процес придбання?
3. Дайте визначення податкового кредиту і податкового зобов'язання по ПДВ. Яка сума ПДВ підлягає сплаті до бюджету?
4. Дайте характеристику рахунків обліку процесу придбання виробничих запасів підприємства і необоротних активів.
5. Як визначити середньозважену собівартість одиниці виробничих запасів?
6. Які витрати відносять до транспортно-заготівельних? Який порядок їх обліку та розподілу?
7. У чому полягає призначення рахунку 15 «Капітальні інвестиції»?
8. Дайте визначення процесу виробництва. Сформулюйте завдання обліку цього процесу.
9. Що слід розуміти під об'єктом витрат? Від яких чинників залежить перелік об'єктів витрат у процесі виробництва?
10. Які виробництва відносять до основного, допоміжного і підсобного?
11. Дайте характеристику рахунку 23 «Виробництво».
12. Що означає термін «Історична (фактична) собівартість»?
13. У чому полягають відмінності в поняттях «об'єкт витрат» і «об'єкт калькуляції»?
14. Які калькуляційні одиниці ви знаєте? Наведіть приклади.
15. Дайте визначення процесу реалізації. Сформулюйте завдання обліку цього процесу.
16. Як визначається дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)?
17. Дайте визначення собівартості реалізації. Які витрати включають у собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)?
18. Які витрати належать до адміністративних витрат і як вони відображаються в обліку?
19. Які витрати належать до витрат на збут і як вони відображаються в обліку?
20. Як формуються фінансові результати підприємства? Дайте характеристику рахункам 70 «Дохід від реалізації», 79 «Фінансові результати».

Рекомендована література

Основна література

1. Безверхий К.В. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 150 с
2. Бухгалтерський облік II : навч. посібник / А. П. Косяк, А. В. Зубенко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 326 с
3. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ : Центр навчальної і практичної літератури, 2019. 520 с.
4. Бухгалтерський облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с
5. Лень В.С., Гливенко В.В. Звітність підприємства: підручник. 4-е вид. Київ : Каравела, 2018. 676 с.
6. Панасюк В. М., Мельничук І. В., Мужевич Н. В. Бухгалтерський облік : навчальний посібник [електронне видання]. Тернопіль, 2020. 328 с
7. Бухгалтерський облік : навчальний посібник /В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. – 388 с.
8. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу та зобов'язань. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>.
9. Інструкція щодо застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 року зі змінами і доповненнями. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу:// <http://www.zakon1.rada.gov.ua/>
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
11. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 25 травня 1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>. 91
12. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

Додаткова література

1. Бурлан С.А., Каткова Н.В. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 272 с.
2. Гудзь Н.В., Денчук П.В., Романів Р.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 424 с.
3. Правдюк Н.Л., Коваль Л.В., Коваль О.В. Облікова політика підприємств: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 647 с.
4. Слюсаренко В.Є. Практикум з бухгалтерського обліку. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 388 с.

5. Чацкіс Ю.Д. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 564 с.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт Державної податкової служби України: <http://www.tax.gov.ua/>.

3. Офіційний сайт Держкомстату України: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Офіційний сайт журналу «Податки і бухгалтерський облік»: <http://www.factor.ua>.

5. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: <http://www.mon.gov.ua>

6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: <http://www.minfin.gov.ua>.

7. Офіційний сайт Національного банку України: <http://www.bank.gov.ua>

8. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Бухгалтерський облік [Текст]: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр за спеціальністю D1 Облік і оподаткування денної форми навчання/уклад. Л.В.Матюк. – Любешів: ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ», 2026. – 82 с

Комп'ютерний набір і верстка :
Редактор:

Л.В. Матюк
Л.В. Матюк